

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

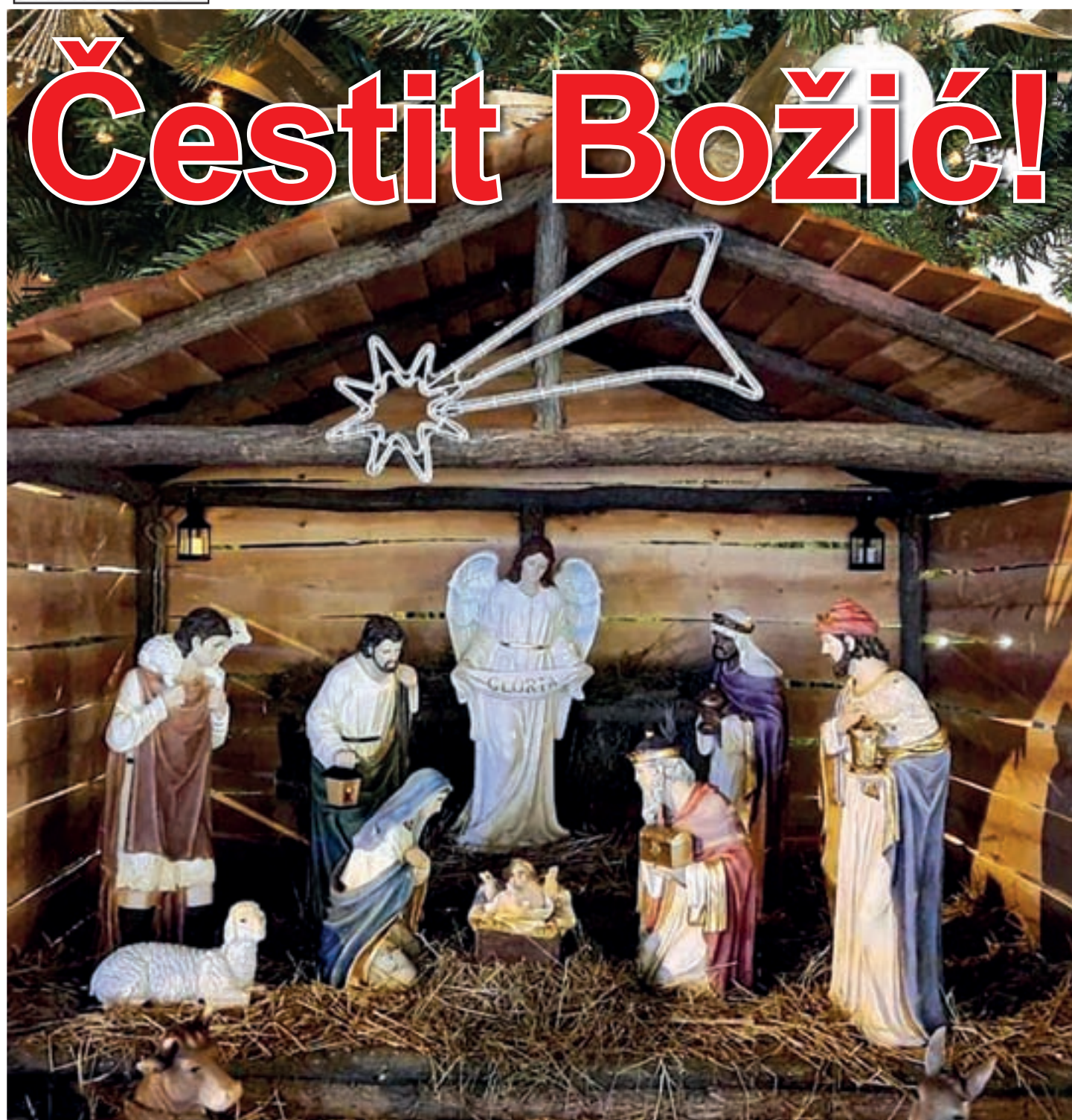
HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 975

24. PROSINCA 2021. CIJENA 50 DINARA

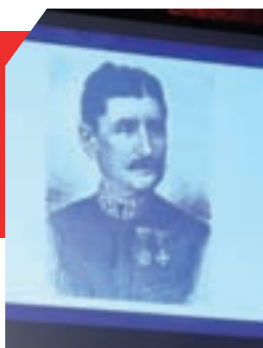

Čestit Božić!

SADRŽAJ

6

Obilježen praznik hrvatske zajednice, uz godišnje nagrade HNV-a
Nastavimo započeto

9

Priprema se novi Akcijski plan za nacionalne manjine
Na vrhu prioriteta HNV-a

10

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (I. dio)
Sljedbenici preporodnih ideja

12

Mons. Fabijan Svalina, biskup koadjutor srijemski
Crkva da bude vidljiva po djelovanju Caritasa

30

Godišnji koncert HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice
Plod rada – dva nosača zvuka

34

Godišnji kalendar za 2022.
Danica na zalasku godine

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinar, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinar, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović

(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinar)

Suzana Darabašić

(novinar, urednica dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

„Svi su išli na popis, svaki u svoj grad. Tako i Josip, budući da je bio iz doma i loze Davidove, uzide iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju – u grad Davidov, koji se zove Betlehem – da se podvrgne popisu zajedno sa svojom zaručnicom Marijom koja bijaše trudna.“

Lk 2,3-5

Sretan Božić i nova 2022. godina!

Jasna Vojnić, predsjednica

Sretan i blagoslovljen Božić!

2022.

GODINA JE POPISA

ZNAM TKO SAM:

HRVAT(ICA)

HRVATSKI JEZIK

RIMOKATOLIK

ČESTIT NEKA JE I BLAGOSLOVLJEN
BOŽIĆ I SRETNA NOVA GODINA!

DEMOKRATSKI SAVEZ
HRVATA U VOJVODINI

Najveća potreba moga srca – ljubiti Boga

Povijest jest i ostaje beskonačni rudnik mudrosti i skrivenog blaga. Među tim zlatnim rudnicima naše civilizacije posebno sjaji iskustvo slavlja Tajne Utjelovljenja i Rođenja Božjega Sina, Isusa iz Nazareta. S velikom se radošću približavamo toj »gori« Božanske Tajne. Zato vas – draga sva moja braćo i sestre, dragi svi vi vjernici kao i svi stanovnici naše po Božjoj dobroti blagoslovljene zemlje – pozdravljam s posebnim ohrabrenjem i radošću!

Moram priznati da me do svih dubina moga siromašnog bića zahvatila orlovska snaga gledanja u Sunce vječnoga Boga – molitva poniznog Charlesa de Foucaulda, Isusovog malog brata Karla kojeg je Crkva proglasila blaženim.

Braćo i sestre, pred nama je slavlje Božića! Kada to kažemo, ne mislimo prvenstveno ni na naš kalendar, niti na neki naš određeni program života. Mislimo samo na to da nam Utjelovljeni Bog ponovno daje mogućnost da čitavim svojim bićem iskusimo ono što je u svakom po-

gledu jednokratno i jedinstveno. A to je – da se Vječna ljubav svom snagom pretače u našu povijest; upravo u moju i tvoju povijest. To, nadalje, znači da On, Neizrecivi – danas i ovdje postaje Izrecivi!

Božić je zato najcjelovitije nadahnuće nama zemaljskim ljudima; nama ljudima – tim vječnim tražiteljima sreće, ali, prije svega, vječnim gundalima i nezadovoljnicima. Samo nam Božić najočitije govori u kojem pravcu se moramo kretati ako hoćemo biti sretni. Božić nam govori da nije istina da ne postoje čisti zrak i voda; govori nam da imamo lijek za sve bolesti, da postoji pravo nadahnuće za baš sve autentične ljude po dolinama našeg Planeta.

Ukratko, rođenje Božjega Sina otvara nebo, prosvjetljuje tamu, pokazuje putove, ozdravlja srce, komponira melodije, donosi vječnost, garantira nadu...

Hodimo, dakle, putovima Utjelovljenoga Božjeg Sina.

Braćo i sestre! Bio vam nadasve sretan i blagoslovljen Božić! Slavlje Božića neka vas svom svojom snagom uvede u Novu godinu 2022.!

Braćo i sestrama istočne tradicije: Mir Božiji – Hristos se rodi!

Svima pak mir i blagoslov Boga Oca i Sina i Duha Svetoga.

Stanislav Hočevar, SDB
beogradski nadbiskup i metropolit

Otvorimo vrata srca

Draga braćo svećenici, sestre redovnice, drage sestre i braćo!

Pripravljamo se za proslavu rođenja Sina Božjega. Onoga koji među nas dolazi kao novorođenče, kao jedan od nas, rođen u tek jednostavnoj špilji i daleko od svoga zavičaja. Dijete koje svoj zemaljski život započinje u velikoj neizvjesnosti. Društvene, ali i osobne okolnosti u kojima je rođen bile su dramatične, tako slične našem vremenu, a ipak, Njegov

dolazak označio je novo doba, početak boljega svijeta. U dubini svoga srca zapitajmo se kakav smisao i kakvu poruku prepoznajem za mene danas, osobno i kao zajednica, u tom veličanstvenom i jedinstvenom događaju koji je zauvijek obilježio i promijenio ljudsku povijest?

U svetkovini Božića slavimo dolazak Boga na zemlju. Malen i neznatan, tako ovisan o tuđoj pomoći, tuđoj dobroti, a opet tako velik jer u ljudima od svoga prvoga zemaljskog daha potiče ono najbolje: otvorene oči – da bismo i u nepravdama ovoga svijeta znali prepoznati Božju ljubav i dobrotu; otvoren um – da bismo mogli razmisliti

što možemo činiti kako bismo ispravili ili barem umanjili nepravdu; te otvorene ruke – kako bismo pokazali i živjeli djelotvornu kršćansku ljubav svim ljudima i svemu stvorenju.

Stojeći i sâm ponizno pred tim Otajstvom, nadam se i molim da ću kao novi član ove zajednice Kristovih vjernika u Srijemu, povjerenju mi pastirsku službu uz vašu pomoć i molitvu, te u zajedništvu s biskupom Đurom, vršiti na način da znamo prepoznati izazove vremena i zajednički na njih odgovarati, prepoznajući od Boga nam dane prilike i mogućnosti, te uvijek imajući na srcu dobro svih vjernika – Crkve, kao i svakog pojedinca u našem društvu.

Sestre i braćo, otvorimo vrata srca! Dopustimo Kristu da se po našoj djelatnoj ljubavi i služenju potrebitima trajno rađa u nama i našim bližnjima. Tako ćemo uvijek u našem društvu biti prepoznatljiviji kao sol zemlje i svjetlo svijeta, te živo svjedočanstvo Božje brige i ljubavi za svakoga čovjeka. Čuvajmo i negujmo iskreno zajedništvo u našim obiteljima, u našim vjerničkim zajednicama i društvu u kojem živimo.

U zajedništvu s mons. **Đurom Gašparovićem**, srijemskim biskupom, želim vam sretan i blagoslovljen Božić!

mons. Fabijan Svalina,
biskup koadjutor srijemski

Darujmo svoju ljubav i pažnju

»Više puta i na više načina Bog неког govoraše ocima po prorocima i konačno, u ove dane progovori nama u Sinu« (Hebr. 1,1-2).

Zastanimo ovih dana i u tišini svoje duše osluhnimo glas Boga koji progovara u svom Sinu. Progovara nam veličanstvenim sjajem, dubokom snagom i ljepotom svoje ljubavi koja želi zahvatiti svakoga od nas, progovara nam rođenjem svoga Sina, malenog Božića.

On je postao jedan od nas. On je tu u nama, spreman da se saživi s našim patnjama, spreman da nam pruži ruke i povede nas putem mira i ljubavi.

Ovih dana nastojimo blještavilom okićenog grada, velikom užurbanošću, groznicom potrošačkog duha i priprema za veliku svetkovinu pokazati sebi samima, a i cijelom svijetu što za nas znači taj veliki blagdan. Možda to i jest izraz našeg pokušaja da progovorimo svom Bogu, uspostavimo dijalog s Njim i prihvatimo njegovu ljubav. Ali dok se trudimo učiniti taj naš blagdan što blistavijim i veličanstvenijim, kao da zaboravljamo govor koji možemo čuti u dubinama svoga srca: »Čovječe, stani tu, pred dijete Isusa, pokloni se duboko, budi zahvaćen Njegovom svjetlo-

šću, ispuni svoj život toplinom Njegovih djetinjih ruku koje pruža patnicima, bolesnicima, gladnima i nemoćnima, starcima i umirućima! Kreni, iskiti svoj grad svojom dobrotom i ljubavlju, jednakoj onoj koju očekuješ od svoje majke, oca, djeteta, supruge, supruge, prijatelja! Budi najsajjniji ukras koji ispunja radošću sve one koji su ti darovani da pored tebe putuju stazama tvog života«.

Božić kao blagdan rođenja Sina Božjega, kao objava Božje ljubavi u kojoj leži tajna Božje moći koja se daruje cijelom čovječanstvu, Božić kao radost koja se mora roditi u srcu svakog čovjeka. Smisao božićne radosti je u spoznaji svakog od nas da se rodio Kralj nebeski za mene, za tebe, za sve. Da se rodio iz duboke ljubavi za nas, ljubavi koju želi da darujemo jedni drugima da bismo gradili svoju budućnost i budućnost čovječanstva. Gradeći je međusobnom ljubavlju i u ljubavi prema Bogu stvoriti ćemo pravedniji svijet. Da bismo uistinu doživjeli božićnu radost darujmo jedni drugima svoju ljubav i pažnju, a ne darove koji ne mogu ispuniti ničije srce trajnim zadovoljstvom. Budimo sa svojim najbližima okupljeni u božićnom slavlju sa spoznajom da smo najveći dar jedni drugima sjedinjeni i povezani Božjom ljubavlju koja nas pohađa u djetetu Isusu.

Svim vjernicima i ljudima dobre volje cijele Subotičke biskupije želim čestit, radostan i blagoslovljen Božić te dobru i blagoslovljenu novu 2022. godinu.

mons. Slavko Večerin
biskup Subotičke biskupije

Ujedinjeni oko malog Isusa

Pred kraj godine skloni smo se osvrnuti na prošlu godinu, pogledati kako je ona izgledala. Kada se prisjetimo dobrih stvari, onda razmišljamo o njihovom pozitivnom utjecaju i onome što smo od njih naučili za život. Spomenuo bih dva velika pozitivna događaja iz ovogodišnjih iskustava: završne dane naše biskupijske sinode i posjet nadbiskupa **Paula Richarda Gallaghery**.

Završni sinodski dani, koji su okupili sve sinodske očeve i majke u našoj katedrali predstavili su nam sve rezultate našeg četverogodišnjeg rada. Za mene je bilo nezaboravno iskustvo moliti se zajedno u našoj katedrali, zajedno raspravljati o našim sinodskim dokumentima, zajedno raditi na budućnosti naše mjesne crkve. Bio sam sretan i zadovoljan što smo uspjeli zdravi završiti drugu veliku fazu sinodskog procesa. Sada ćemo raditi na trećem dijelu, na provedbi odluka i prijedloga Sinode. Već

sam kontaktirao naše zapadne dobročinitelje da podrže pastoralni program za sljedećih pet godina, na što su oni svesrdno odgovorili s »da«.

Sa svojim emocijama, kao što su nezadovoljstvo, ali isto tako i sa zahvalnošću, ljubavlju i nadom pođimo svi u Betlehem da pozdravimo betlehemske Dijete, koje nam i ove godine dolazi u susret. On nas želi uvjeriti da vršenje djela ljubavi ne ovisi o vanjskim uvjetima već je to uvijek naša slobodna i odgovorna odluka koja izvire iz srca. Ljubav nas Božja nikada ne ostavlja same već nas želi neprestano podržavati, jačati, želi oduzeti našu ljutnju, naše neznanje. Isusovo rođenje znači da, bez obzira na to živimo li u vremenu pandemije covida ili ne, Bog je uvijek s nama. On je došao k nama na prvi Božić. Nije došao k nama usred velike galame, dočekan trubama, kao što to mi znamo uraditi kod svečanih trenutaka već se pojavio u liku bespomoćnog mališana. Postao je dijete koje blagoslivlja, koje donosi radost, koje zrači mirom i nadom.

Želim svima nama da nas ta nada ispuni i u narednoj godini, i da nas ni covid, ni druga nevolja ne udalji od Božje ljubavi i ljubavi prema bližnjemu.

dr. Ladislav Nemet
biskup Zrenjaninske biskupije

Obilježen praznik hrvatske zajednice, uz godišnje nagrade HNV-a

Nastavimo započeto

Svečanom akademijom u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici, prošloga petka, 17. prosinca, obilježen je jedan od četiri praznika hrvatske zajednice – Dan izbora prvog saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća. Podsjetimo, navedeni izbori održani su prije 19 godina, 15. prosinca 2002. godine.

Postignuća i izazovi

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** je u svojem govoru podsjetila na najvažnija postignuća aktualnog saziva Vijeća u njihovom dosadašnjem mandatu, započetom prije tri godine. Među ostalim, kako je navela, otkupili su i započeli obnovu dijela rodne kuće bana **Jelačića**, osigurali prostor za rad udruga u Beogradu, digli pod krov Hrvatsku kuću u Subotici, osnovali tri fondacije, pomogli projekte otvorenja prvih jaslica na hrvatskom u Subotici, *Šokačke kuće* u Vajskoj i *Kuće monoštorske župe*, osnažuju hrvatsku zajednicu u Banatu, obnovili su područni ured u Srijemskoj Mitrovici, izradili registar gospodarstvenika, osigurali 12 puta više financijskih sredstava za potrebe cijele zajednice.

»Hvala svima koji su ovim uspjesima pridonijeli i bili podrška. Hvala na iskazanom povjerenju. Ipak, svjesni smo da je još puno posla pred nama – stoga vas sve pozivam i nadalje na suradnju i zajedništvo«, kazala je Vojnić.

Kako je dodala, HNV je također uspio osnažiti zajedništvo među Hrvatima u Srbiji, prepoznaje se kao vjerodostojni partner institucijama u Hrvatskoj, bio je posvećen razvojnim programima, osnažio je suradnju s crkvom, županijama, gradovima i općinama RH, zajedno s drugima branio je dostojanstvo identiteta i jezika.

»Nastavimo započeto. I na popisu stanovništva koji nas čeka, i u humanitarnoj akciji za pripadnike naše zajednice u potrebi koju ovih dana provodimo, i u razgovorima s predstavnicima vlasti«, poručila je Vojnić.

Zajednički problemi manjina

Zamjenica predsjednika Srpskog narodnog vijeća i zastupnica Hrvatskog sabora **Dragana Jeckov** je rekla kako hrvatska i srpska manjina u dvije zemlje dijele mnoge zajedničke probleme.

»Svi oni koji misle da će opterećujući odnose prema manjinama učiniti nekome uslugu, grdno se varaju. Kada se napada hrvatska zajednica u Srbiji, mi, Srbi u Hrvatskoj, to itekako osjećamo. Sigurna sam da je i obrnuta situacija. Zbog toga poručujem svim onima koji nisu spremni pružiti ruku i unaprijediti odnose, neka se zaustave u svojim namjerama, a nas puste da živimo normalno«, kazala je Jeckov.

»Nastavimo započeto. I na popisu stanovništva koji nas čeka, i u humanitarnoj akciji koju ovih dana provodimo, i u razgovorima s predstavnicima vlasti«, poručila je Jasna Vojnić

Izaslanik hrvatskog premijera **Andreja Plenkovića** i predstavnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH **Milan Bošnjak** pohvalio je postignuća hrvatske zajednice te iskazao radost zbog dobre suradnje Hrvata u Srbiji i Srba u Hrvatskoj. S druge strane, ukazao je i na pojedine odluke ovdašnjih vlasti koje, kako je ocijenio, ne pridonose položaju Hrvata u Srbiji.

»Naime, uz ove pozitivne stvari, ove se godine dogodilo da je u Srbiji došlo do odluka kojima svi svjedočimo, a koje se snažno odražavaju na život hrvatske zajednice i zasigurno ne pridonose bilateralnim odnosima između dvije države. U Gradu Subotici jedan od hrvatskih dijalekata proglašen je službenim jezikom, a istodobno hrvatski je jezik (u udžbenicima) proglašen nepostojećim. Molim sve koji mogu pomoći da se ovakve pogrešne odluke izmijene, da ulože svoj maksimum kako bismo svi zajedno mogli graditi bolju budućnost«, rekao je Bošnjak podsjetivši ujedno i na još uvijek neriješeno pitanje zastupljenosti predstavnika hrvatske zajednice u Skupštini Srbije.

»Veselimo se trenutku kada će u Narodnoj skupštini Srbije netko od Hrvata biti izabran za zastupnika na posebnoj izbornoj listi. To nije ništa teško i veliko, ali je to nešto što će simbolički napraviti još jedan korak koji će poručiti Hrvatima u Srbiji: tu ste, naši ste, živite u ovoj zemlji i doprinosite, želimo da se i na toj razini vaš glas čuje«, zaključio je Bošnjak.

Priznanja HNV-a

Na svečanosti su tradicionalno uručena godišnja priznanja HNV-a. Kada je u pitanju 2021. godina, priznanje **Ban Josip Jelačić** za društveni rad u hrvatskoj zajednici dobio je Fond za humanitarno pravo iz Beograda. Kako stoji u obrazloženju, Fond se već u počecima svojega djelovanja zanimao za stradanje Hrvata u Srijemu te se njihovo dokumentiranje zločina i masovnog protjerivanja ove zajednice smatra prvim relevantnim izvješćima ovakvog karaktera. U suradnji sa Zajednicom protjeranih Hrvata iz Srijema, Banata i Bačke 2019. objavljuju publikaciju *Dosije: zločini*

nad Hrvatima u Vojvodini, prvu dokumentiranu studiju o ovom dijelu povijesti Hrvata u Vojvodini, a 2021. na internetskoj stranici i istoimeni digitalni narativ.

»Svojom hrabrošću i čestim obraćanjima pridonijeli su ograničavanju prešućivanja počinjenih zločina nad Hrvatima«, zaključuje se u obrazloženju. Priznanje je primila izvršna direktorica Fonda **Ivana Žanić**.

Priznanje **Pajo Kujundžić** za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku dobila je obitelj **Huska** iz Subotice. Sedmero djece obitelji Huska pohađali su ili pohađaju obrazovanje na hrvatskom jeziku od vrtičke do srednjoškolske dobi, a najstariji sin trenutno studira u Hrvatskoj. Djeca obitelji Huska bilježe značajne uspjehe u natjecanjima, a napose su istaknuti recitatori na hrvatskom jeziku. Aktivna su u različitim izvannastavnim aktivnostima, dramskim i glazbenim sastavima, *Subotičkom oratoriju* te volontiraju u hrvatskoj redakciji Radio Marije. Majka **Vesna** je vjeroučiteljica i voditeljica nekoliko emisija na spomenutom radiju, a osim toga piše pjesme i prozu na hrvatskom jeziku te sudjeluje kao autorica u hrvatskom tisku, a sa suprugom **Ladislavom** u katoličkom tisku. Oboje su aktivni članovi vjerskih i hrvatskih udruga.

Priznanje **Dr. Josip Andrić** za doprinos hrvatskoj kulturi pripalo je akademiku i profesoru emeritusu, dr. sc. **Ivanu Gutmanu**. Gutman je istaknuti član Srpske akademije znanosti i umjetnosti, a osim toga član je nekoliko svjetskih akademija. Objavio je 1.370 znanstvenih i 300 stručnih radova, najcitiraniji je srpski autor u svijetu ali i jedan od najcitiranijih svjetskih autora uopće. Dobitnik je većeg broja nagrada i priznanja. Također, redoviti je suradnik *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, u čijim je predstavljajima aktivno sudjelovao, te sudionik kulturnog djelovanja HKUD-a **Vladimir Nazor** iz Sombora, a u svim prilikama ponosno ističe svoju pripadnost hrvatskoj zajednici, navodi se u obrazloženju nagrade.

Uručena su i priznanja za prošlu, 2020. godinu, kada je javna svečanost izostala zbog epidemijskih mjera. Podsjetimo, priznanje **Ban Josip Jelačić** za 2020. godinu dobio je **Aleksandar Skenderović**, priznanje **Pajo Kujundžić**

dobili su sestre Družbe Kćeri Milosrđa TSR-a sv. Franje i subotički vrtić *Marija Petković – Sunčica*, a priznanje *Dr. Josip Andrić* dobio je HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

U programu proslave nastupili su sopranistica **Aleksandra Ušumović**, ženska pjevačka skupina *Prelje* HKC-a *Bunjevačko kolo*, djeca iz vrtića *Marija Petković – Sunčica*, recitator **Pavao Huska** i klapa HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

Proslavi praznika zajednice, među ostalim, nazočili su i predstavnici hrvatske diplomacije, AP Vojvodine, DSHV-a, Mađarskog nacionalnog vijeća, Grada Subotice i Grada Vinkovaca.

Runjanin – poveznica dvaju naroda

Prošlotjedna proslava praznika hrvatske zajednice protekla je i u znaku 200. obljetnice rođenja skladatelja hrvatske himne **Josifa Runjanina** (1821. – 1878.). Naime, u povodu obljetnice, obnovljen je njegov nadgrobni spomenik na Uspenskom groblju u Novom Sadu, a istoga dana ranije tim su povodom položeni vijenci, uz prigodni program. Obnovu navedenog spomenika realizirao je i financirao Grad Novi Sad, u sklopu suradnje s hrvatskom manjinom i projekta obnove obilježja znamenitim osobama značajnim za tu zajednicu.

Budući da je bio srpske nacionalnosti, a da je skladao hrvatsku himnu, Runjanin i njegovo djelo, kako je i ovom prigodom istaknuto, povezuju dva naroda – srpski i hrvatski.

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić istaknula je kako je ovaj događaj na jednom mjestu okupio predstavnike vlasti u Srbiji i Hrvatskoj, kao i predstavnike srpske i hrvatske manjine u tim državama.

»Josif Runjanin kao velikan može nas naučiti nekoliko stvari. Prije svega, budući da je bio srpskog podrijetla i da je skladao hrvatsku himnu, on je primjer kako mi kao nacionalne manjine možemo dati najbolje što imamo državi u kojoj živimo. Drugo jeste da poštujemo i čuvamo svoj identitet, a treće da, poput danas, možemo na jednom mjestu stajati zajedno, kao most i poveznica, te da i nadalje gradimo ovako pozitivne priče za budućnost i jedne i druge države, odnosno jednog i drugog naroda«, rekla je Vojnić.

Predsjednik SNV-a **Milorad Pupovac** je ocijenio kako je ovo važan dan za Srbe iz Hrvatske i Hrvate u Srbiji.

»Sjećamo se čovjeka koji je stvorio historijsku poveznicu između Hrvata i Srba, između Hrvatske i Srbije. Prije 130 godina on je dobio čast da njegova kompozicija postane priznata i prihvaćena kao hrvatska himna, a njegov kreativni i stvaralački čin danas je poveznica dvaju naroda«, rekao je Pupovac.

Gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević** podsjetio je kako je nadgrobni spomenik Runjaninu obnovljen nakon gotovo jednog stoljeća.

»Runjanin je bio zaboravljen gotovo jedan vijek, otrgnut iz sjećanja, a danas je možda malo i nezgrapno u kontekstu aktualnih srpsko-hrvatskih odnosa. Ovaj događaj je možda i znak da jedni druge bolje čujemo, bolje razumijemo, da prije svega pričamo o budućnosti, a da nađemo i dobre primjere suradnje iz prošlosti. Josif Runjanin je tu svakako jedan od najboljih primjera«, rekao je Vučević te dodao da će projekt obnove obilježja značajnih za nacionalni i kulturni identitet Hrvata u Novom Sadu biti nastavljen.

U sklopu programa nastupio je pjevački zbor HKPD-a *Jelačić*, a o životu i djelu Runjanina govorio je predsjednik te udruge **Mirko Turšić**.

D. B. P.

Priprema se novi Akcijski plan za nacionalne manjine

Na vrhu prioriteta HNV-a

Prvi sastanak Posebne radne grupe za pripremu Prijedloga Akcijskog plana (AP) za ostvarivanje prava nacionalnih manjina održan je 20. prosinca 2021. godine u palači *Srbija*. Radnom grupom rukovodit će ministrica za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Gordana Čomić**, a čine ju predstavnici institucija, nacionalnih vijeća nacionalnih manjina i organizacija civilnog društva.

U postupku pripreme Prijedloga potporu pruža Ured Vijeća Europe u Beogradu. Akcijski plan će biti baziran, među ostalim, na Izvještaju o napretku u procesu pristupanja Srbije Europskoj uniji, preporukama iz Četvrtog mišljenja Savjetodavnog komiteta kao i zaključcima i preporukama iz Ex-post analize.

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** jedna je od šest predstavnika nacionalnih manjina u ovome tijelu uz predstavnike mađarske, bošnjačke, slovačke, bunjevačke i makedonske zajednice.

»Poučeni negativnim iskustvom tijekom procesa izrade prvog Akcijskog plana za manjine sudjelovanje u ovoj novoj radnoj skupini stavili smo na vrh naših prioriteta te nam je zbog toga drago da ćemo za početak makar biti za stolom kada se budu donosile važne odluke za budućnost naše, kao i drugih manjinskih zajednica«, kaže Jasna Vojnić.

Na pitanje kako ocjenjuje rezultate prethodnog Akcijskog plana predsjednica HNV-a odgovara:

»Rezultati prethodnog AP su 'izvršni'. Izvješća o realiziranim aktivnostima pokazuju kako je veliki dio aktivnosti proveden, a semafor na kojem su spektakularno prikazivana kvartalna postignuća svakim narednim izvješćem bivao je sve više zelen – pokazivao je kako je neka aktivnost realizirana, a put Srbije u EU sve više prohodan. Jedino je prethodni Akcijski plan imao jedan nedostatak, a to je da aktivnosti uopće nisu odražavale potrebe manjinskih zajednica, niti su indikatori ukazivali da će neka aktivnost 'riješiti' otvorene probleme pojedine zajednice. Kada se Akcijski plan izrađivao za manjine u Hrvatskoj, sve manjine su bile pozvane za stol, iznijele su svoja otvorena pitanja i na osnovu toga je sačinjen plan. Posve logično, no kod nas je ipak situacija bila malo drugačija. Mi smo dobili izrađeni 'Nacrtni' akcijskog plana na koji smo mogli dati samo komentare! Inkluzivnost manjina je bila na razini promatrača čiji se čak ni komentari nisu uvažavali. Jedva da smo poneku izmjenu uspjeli 'uglaviti'. Tadašnji predsjednik HNV-a **Slaven Bačić** je bio vrlo posvećen ovom dokumentu,

svjestan njegove strateške važnosti za naredne četiri godine i do kraja smo ostali u radnoj skupini, tj. 'na crti'. Nasuprot našoj zajednici, bošnjačko vijeće je u nekom momentu istupilo iz radne skupine shvativši o kakvim manipulacijama je riječ i da naše sugestije redovito završe u zraku. Čak i sugestije na 'krivo nasađeni dokument' su bivale odbijene, a što bi tek bilo da su se u njemu nalazili ciljevi i aktivnosti koji su zaista od presudne važnosti za manjinske zajednice. Aktivnosti na kojima je rađeno prema prethodnom Akcijskom planu

su na primjer 'Unapređenje obrazovanje nastavnika za srpski kao nematernalni'; 'Jačanje odgojne uloge škole kroz razvijanje tolerancije i sprečavanje segregacije'... nasuprot garantiranim mandatima, adekvatnoj statistici radi razmjernosti uposlenosti, medijskom prostoru, zaštiti kulturne baštine i sl. Aktivnost Potpisivanja sporazuma sa zemljama čije nacionalne manjine imaju obrazovanje u Srbiji govori li vama da će se uopće odmaći dalje od protokolarnog potpisivanja sporazuma ili vam govori samo da će aktivnost biti 'čekirana', a semafor pokazivati zeleno svjetlo iza kojeg se čuje gromki aplauz onih koji su takav Akcijski plan i osmislili? Da zaključim, rezultati akcijskog plana su kao sjajno isklesana kuka za držanje torbi koju ste dobili umjesto čaše vode koju ste tražili. No, unatoč četiri gotovo promašene i simulativne godine ured našeg vijeća, na čelu s međunarodnim tajnikom **Darkom Baštovanovićem**, uredno i redovito je slao svoja kvartalna izvješća i bio posvećen izvući maksimum iz takvih nam danih okvira.

Vojnić kaže kako su na prvom sastanku čuli »potičuće i ohrabrujuće riječi od ministricе Čomić i konzultanta **Roberta Sepia**« koji su obećali da će novi Akcijski plan »uvažiti specifičnosti svake manjine te da on neće biti 'brat blizanac' prethodnome. Želimo tomu vjerovati, što smo na prvom sastanku i iskazali u vidu zahtjeva da se ovoga puta pođe od 'bijelog papira', te da se prije izrade bilo kakvog dokumenta sagledaju potrebe nacionalnih manjina o kojima je na koncu ovdje i riječ. Gomila preporuka od strane EU Srbiji, vjerujemo više nam nije potrebna, a omjer od pedeset članova radne skupine (predstavnika ministarstava, civilnih organizacija, medija...) naprama šest pripadnika nacionalnih manjina je sigurni smo samo radi podrške i pomoći nacionalnim manjinama da artikuliramo naše interese. Ironiju na stranu, ministrica Čomić nas do sada nije iznevjerila...«, kaže Vojnić.

J. D.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (I. dio)

Sljedbenici preporodnih ideja

Da bi pune razmjere tragedije 1970-ih bile jasne, potrebno je rasvijetliti širi kontekst, koji uključuje preporodne napore sljedbenika Ivana Antunovića i Paje Kujundžića prve polovice 20. stoljeća: Ljudevita Budanovića i Blaška Rajića

Ove godine navršilo se 50 godina od čuvenih događaja koji su zadesili društvenu scenu Hrvatske nakon 21. sjednice Predsjedništva Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije, održane 1. i 2. prosinca 1971. godine u Karađorđevu. Ovaj datum ostao je duboko urezan u kolektivnom pamćenju Hrvata kao jedna od najtragičnijih točaka u dugoj povijesti stradanja nacije. Označio je, naime, kraj kulturnih gibanja u SR Hrvatskoj poznatih pod imenom *Hrvatsko proljeće*.

Malo je poznato, i gotovo neregistrirano u hrvatskom medijskom prostoru, da je sjednica u Karađorđevu u mnogo čemu znakovita i za Hrvate Vojvodine, prije svega za one u Subotici. Njezine su odluke imale dalekosežne i negativne reperkusije ne samo po nekolicinu pojedinaca hrvatske nacionalnosti, koji su bili uključeni u kulturne tokove u Hrvatskoj, nego i po cijeli kolektiv. One su, kako to obično biva kada dobre namjere služe kao motiv odlučivanja, dodatno usložnile ionako nezavidan politički i kulturni položaj Hrvata u Vojvodini i popločale put daljnjim njihovim stradanjima, koja su kulminirala 1990-ih. Međutim, da bi pune razmjere tragedije 1970-ih bile jasne, potrebno je rasvijetliti širi kontekst, koji uključuje preporodne napore sljedbenika **Ivana Antunovića** i **Paje Kujundžića** prve polovice 20. stoljeća: **Ljudevita Budanovića** (1873. – 1958.) i **Blaška Rajića** (1878. – 1951.).

Selektivni pristup

Budanović i Rajić već dulje vrijeme figuriraju kao dva pojma iz opće kulture o Subotici i Bunjevcima, čije značenje, takoreći, još nije do kraja određeno. Koliko je predstava o njima maglovita i isfragmentirana, najbolje se vidi iz različitih praksi kulture sjećanja. Predstavnicima Bunjevaca nehrvata ih prisvajaju, ali ne u cjelini, nego u segmentima, koji odgovaraju konceptu izgradnje bunjevačke nacije. Drugim riječima, zanima ih samo njihovo predratno djelovanje (do 1918.), iznimno Rajićeva uloga u izgradnji druge Jugoslavije 1944., ali ne i u donošenju dekreta 14. svibnja 1945. Preko centralnog dijela njihove biografije, odnosno njihovog međuratnog društvenog angažmana (1918. – 1941.) oni praktički prelaze, kao po diktatu, šutke. Naravno da ovakav selektivni pristup povijesti ne može služiti kao osnov za iole konstruktivnu raspravu nego isključivo kao izvor konstantnog nespora-

Ljudo Budanović (1873. – 1958.)

zuma i svađe s onim Hrvatima, koji nemaju problema s istinom kao takvom – pravom i cjelovitom.

Uzrok parcijalnog sagledavanja života i djela Budanovića i Rajića nije samo nedostupnost i neproučenost suvremenih izvora nego i loša tendencija da se svaki diskurs o prošlosti Bunjevaca usmjeri u pravcu beskrajne rasprave o nacionalnom identitetu Bunjevaca. Međutim, Budanović i Rajić ni za čiju volju ne mogu ostati nijemi objekti, koji se prešutno slažu s manipulacijama, jer ih izvori otkrivaju u mnogo većoj ulozi i značenju od onih koje im dodjeljuju neki njihovi skromni poštovatelji. Obojica suvremenici i poklonici istih vrijednosti nisu se mirili sa zatečenim stanjem nego su se trudili, koliko god je moguće bilo, preoblikovati stvarnost. Njihovi napori se

doista mogu nazivati herkulovskim, jer su njihovi rezultati neusporedivo veći u odnosu na ranije generacije. Ako su Antunović i Kujundžić zagrijali bunjevačku inteligenciju u Subotici za borbu za osnovna nacionalna prava, onda su Budanović i Rajić jednaki žar prenijeli na široke mase bačkih Hrvata. Do toga nije došlo ni odjednom, niti jednostavno, nego kao rezultat dugih praksi.

Molitvenik kao početak

Kada se govori o profilima i idejama u bačkih Hrvata na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće, onda se kao legitimno nameće pitanje je li Budanović tipičan produkt svog vremena ili čovjek ispred svog vremena? On je doista dijelio mnoge sličnosti sa svojim sunarodnjacima, mlađim i starijim suvremenici, napose zlu kob, koja je u vidu negativne selekcije pratila njegov rod u svim društvenim domenama, ali je po nekim parametrima ipak odstupao

od prosjeka. Gotovo svugdje gdje ga je služba odvela on je donio novi polet. Župe je ostavljao u mnogo boljim prilikama u odnosu na one u kojima ih je zatekao. Zbog svoje očitovane privrženosti prema svom rodu i većih rezultata on je nailazio na razmjerno veće prepreke u napredovanju kroz svećeničku službu nego neki njegovi suvremenici, uključujući i samog Rajića.

Potekao je iz ugledne bunjevačke obitelji iz Bajmaka. Njegov djed **Đeno Dulić** bio je prvi predsjednik Pučke kasine. Nakon završene subotičke i katoličke gimnazije, studirao je bogosloviju u Kalači. Zadivljen njegovim uspjesima i ponašanjem, njegov profesor **Károly Zgama** je rekao jednom prilikom: »Ovako odličnom učeniku moram otići na mladu misu«. Mladu misu je održao 27. lipnja 1897. u rodnom mjestu Bajmaku. Kod sv. mise pomagao ga je župnik **Bariša Matković**, jedan od suradnika Ivana Antunovića, a prigodno slovo je održao čuveni bunjevački rodoljub katehet Pajo Kujundžić. Bio je ozbiljan kandidat za bogosloviju u Rimu, ali mu je to pravo uskraćeno zbog podrijetla. Službovao je kao kapelan u Santovu, Kačmaru, Subotici (sv. Juraj), Novom Sadu (8 godina), u Somboru i Baji. Sastavio je 1900. molitvenik pod imenom *Slava Božja*, kojim se, s jedne strane, proslavio u svom rodu, a s druge strane zamjerio šovinističkim krugovima.

Kulturna društva

Dok je kapelanovao u Novom Sadu, Budanović je došao u tješnji dodir s hrvatskom kulturom, koja je cvjetala s druge strane Dunava u Petrovaradinu. Zajedno sa svojim župnikom **Pálom Ámonom** osnovao je Pučku knjižnicu za bunjevačke Hrvate u Novom Sadu, koju su podupirali i Majurci. Dana 13. siječnja 1907. priredio je Veliko bunjevačko kolo u Novom Sadu, koje su posjetili i Majurci. Poslije izvjesnog vremena premješten je u Baju.

Kao kapelan osnovao je ljeta 1910. u Baji Bunjevačku čitaonicu, čija pravila su nakon duge borbe potvrđena ljeta 1911. Ovo društvo steklo je 180 članova i odlučilo podignuti lijepu zgradu. Dana 5. veljače 1911. priredilo je prvo Veliko prelo za Bunjevce iz cijele okolice Baje. Približnu nadoknadu za svoj trud dobio je 1912. kada je imenovan prvo za administratora (upravitelja), a zatim za župnika u Beregu. Na vijest o njegovom izboru u Beregu nastala je velika radost i veselje. U ovom mjestu je također razvio živu kulturno-prosvjetnu djelatnost i ostao za sva vremena upamćen. Podupirao je rad tamošnjeg čitalačkog društva.

Župnik sv. Terezije Avilske

Nakon rata, oko Budanovića su se otimali i Budimpešta i Beograd. Oba centra moći vidjeli su u njemu sredstvo za postizanje svojih ciljeva. Dana 2. ožujka 1919. svečano je ustoličen za bajskog župnika. Kalački nadbiskup ga je imenovao i za svog povjerenika za Suboticu. Na izvanrednoj skupštini proširenog senata grada Subotice 13. siječnja 1920. proglašen je za župnika sv. Terezije. Položio je zakletvu kod kalačkog nadbiskupa u Budimpešti siječnja 1920. Protiv izbora ustali su jedino ravnatelj Hrvatske banke u Subotici **Vojislav Stanković** i eksponent Demokratske stranke **Gavro Đelmić**. Međutim, Ministarstvo vjera Kraljevine SHS je odbilo njihovu žalbu.

Vladimir Nimčević

Intervju: mons. Fabijan Svalina, biskup koadjutor srijemski

Crkva da bude vidljiva po djelovanju Caritasa

Vjerujem da i danas ima svetaca koji nisu uzdignuti na čast oltara, ali koji su nas zadužili svojim uzornim životom u vremenima i prilikama u kojima su živjeli, a mi uživamo plodove njihove muke, truda i rada. To je izazov i za svakoga od nas

Intervju vodio: Marko Tucakov

» **M**i jesmo manjinska skupina kao katolici, ali i kao Hrvati, Mađari, Nijemci i drugi narodi koji su katolici. To ne smije biti hendikep nego izvor snage: kako biti privlačan i prepoznatljiv u vremenu i okolnostima u kojima živimo. Samo po tome ćemo biti vidljivi, a možda se netko odvaži nasljedovati nas. Glede ovdašnje katoličko-medijske situacije trebalo bi naći modalitete kako pronaći na dnevnoj ili tjednoj bazi načina te doći do radijskog/televizijskog programa, vlastitog katoličkog portala ili biti podružnica drugih katoličkih medija u susjednim zemljama. O tome ćemo zajedno, kao Crkva na ovim prostorima, razmišljati: kako dati odgovor takvim izazovima«. Ovim je riječima, sa-

žetkom dvije teme o kojima je s čitateljima našeg tjednika podijelio svoje misli i iskustvo medijskoga djelatnika, našega kolege, razgovor s nama završio mons. **Fabijan Svalina**. Razgovarali smo s njime uoči Božića, u Srijemskoj Mitrovici, mjesec dana nakon što je postao njezin stanovnik.

► **Kako se osjećate kao stanovnik Srijemske Mitrovice? Jeste li imali prigode upoznati vjerničke zajednice u Srijemu?**

Vrijeme leti i neka mala iskustva su tu. Još je prerano da bilo što zaključujem. Ovdje je dobro i lijepo, nadam se da će tako i ostati. Sredina me prihvaća. Treba još vremena da se uhodam u službi koja mi je povjerena od

Svetoga Oca. Preda mnom su još neki zadaci koje moram izvršiti po nalogu naznačenom u buli imenovanja. Nakon božićnih blagdana vjerujem da je pred nama završetak radova i opremanje ovih prostorija i preseljenje Ordinarijata iz Petrovaradina. Za ovih nekoliko tjedana bio sam u tri župe i ovdje u katedrali nekoliko puta na misama. Katedralnu crkvu poznajem dulji niz godina, no prekretnica je bila 2004., kada se slavila 1700. obljetnica srijemskih i panonskih mučenika, i kada sam posebno doživio Srijem, u novom svjetlu u odnosu na ono što je to bilo prije toga. Moje poznavanje Srijema potječe iz vremena kada su odgojitelji u malom sjemeništu u Đakovu predložili maturalno putovanje u Srijem, jer su druge opcije bile preambiciozne i skupe, a skupina maturalaca premala. To mi je bilo jedno od najljepših iskustava i uspomena. Ostala mi je slika samostana u Petrovaradinu gdje je trenutno smješten Ordinarijat. Boravili smo u sobama u potkrovlju, te odonud pohađali brojne župe gdje su nas župnici i vjernici dočekivali kao najveće goste. Neki svećenici su još uvijek župnici župa koje smo tada posjetili.

► **Katolički biskupi ipak nisu vrlo dugo rezidirali u Mitrovici. Na kakve je reakcije naišla Vaša odluka da to činite?**

U trenutka prihvaćanja biskupske službe zauzeo sam stav da Srijemska Mitrovica, kao drevno sjedište biskupije, treba ponovo zaživjeti, da je prirodno da biskup rezidira u ovim prostorima, i da je potrebno stvoriti uvjete kako bi biskupija, sa svim svojim infrastrukturnim segmentima, počela egzistirati na ovom prostoru. U inauguracijskom govoru sam fokus stavio na kršćansku metropolu Sirmij. Ovdje su izvori kršćanstva! Mi želimo crpiti svoju snagu i svoje buduće poslanje na ovim prostorima, koji su po mnogo čemu specifični u odnosu na neke druge na kojima žive Hrvati, jer se radi o manjinskoj zajednici gdje treba računati s mnogim čimbenicima: danas na ovim prostorima živi puno manji broj ljudi, brojne su župe koje su postojale, a koje više ne postoje ili nominalno postoje, te da se u mnogim segmentima trebati prilagođavati potrebama mjesne Crkve. Sinodalni hod, koji je pokrenuo Sveti Otac, na dobrom je tragu svega onoga što mi trebamo činiti. Vjerujem da ćemo kao biskupijska zajednica znati dati svojevrсни odgovor na izazov koji je pred nama. To je sinoda za nas, govor potreba Crkve ovog konkretnog podneblja u trenutku u kojem živimo. Vjerujem da će nas Gospodin nadahnuti u onome što je najpotrebitije za okolnosti u kojima živimo. Od predturskih vremena u Srijemskoj Mitrovici nije bio ređen biskup. Bili su imenovani biskupi koji čak nisu nikad dolazili na ove prostore. Godine 1773. dolazi do personalne unije, sjedinjenja Srijemske i tadašnje Đakovačke ili bosanske biskupije, po principu dvije biskupije a jedan biskup, i to je uspješno egzistiralo do 2008. godine. Tada se pokazala potreba, jer je Srijem ostao u drugoj državi, da se za ove nove prilike stvori nova struktura koja će odgovoriti potrebama ljudi konkretne biskupije. Biskup **Đuro Gašparović** dugi niz godina boravio je u Petrovaradinu, ne samo kao dijecezanski

biskup nego prije kao generalni vikar s posebnim ovlastima. Nametnula se potreba da se biskupija premjesti tamo gdje joj je stvarni izvor i prirodno središte. Moj je fokus da se što prije u prostorima župne kuće ovdje u Mitrovici uredi i opremi prostor i preseli Ordinarijat sa svim uredima i ustanovama koje su trenutno u Petrovaradinu. To ne znači da svaka ustanova mora egzistirati ovdje. Današnji sustavi komunikacija omogućuju nam čak to da možemo djelovati iz bilo kojeg mjesta. Usmjerit ćemo se kapilarnom radu u pristupu prema ljudima. Jasno nam je da ne možemo imati infrastrukturu kao Đakovačko-osječka nadbiskupija i neke druge velike, koje imaju veliki svećenički i laički potencijal. Kod nas je to specifično i pokušat ćemo našu infrastrukturu prilagoditi za naše potrebe i djelovanje. Računam i očekujem daljnji angažman naših vrijednih svećenika, ali veliku ulogu moraju imati i vjernici laici, kojima će biti povjerenje određene zadaće.

► **Poruke biskupa glavnog zareditelja na Vašem biskupskom ređenju, poruke naklonosti prema Srpskoj pravoslavnoj crkvi, još odjekuju. Za koje modele kršćanske suradnje s pravoslavnom zajednicom smatrate da bi mogli biti uspješni u Srijemu?**

Ovdje smo usmjereni jedni na druge. Ovdje su sjecišta i stjecišta raznih kulturoloških i povijesnih momenata. Htjeli-ne htjeli, upućeni smo jedni na druge i naša suradnja je neizbježna. Poziv koji nam je Sveti Otac uputio je trajna zadaća njegovanja odnosa, napose s kršćanskim zajednicama poput Pravoslavne crkve. Nastojat ću kao biskup ove Crkve, zajedno s biskupom Đurom, ostvariti korake prema našim mogućnostima i prilikama koje su nam zadane. Poruka koju je uputio mons. **Paul Richard Gallagher** snažna je poruka Svetog Oca kojom je želio reći da su mu na posebnoj brizi ovi prostori u kojima su dotiču Istočna i Zapadna Crkva i da jači naglasak želi staviti na djelovanje Katoličke crkve u ovim prostorima. Kao biskup, nastojat ću svoje vizije kao i zadaće ostvarivati sa suradnicima.

► **Riječju »Caritas« obilježen je početak Vašeg biskupskog služenja. Caritas je jedan od temelja Isusove Crkve, no čini se da se mi katolici često zaklanjamo iza ustanove Caritasa izbjegavajući ispunjavati Isusovu zapovijed ljubavi. Kakav je Vaš recept, kako da u životima kršćana uvijek bude »po-vrh svega ljubav«?**

To je izazov svakog kršćanina. Caritas ima svoj izvor u euharistiji. Sudjelujući na euharistiji, živimo Caritas kao dio naše preobrazbe, blagujući euharistijska otajstva. Moramo biti spremni biti dio karitativne ljubavi prema našim potrebitima. Izazov je to u svakom trenutku i vremenu kako to pretočiti u redoviti život. Živjeli smo u razdoblju kada karitativna aktivnost nije smjela postojati, i ono što je postojalo bilo je od javnosti skriveno. Bit će velik izazov kako još snažnije pokrenuti djelovanje u našem ambijentu. Postoji institucionalno i neinstitucionalno karitativno djelovanje. Svi članovi Crkve pozvani su neformalno djelovati u sredinama u kojima žive, a isto tako i kroz instituciju kao što je župni, biskupijski i

nacionalni Caritas. Naša je zadaća promovirati Caritas u društvu u kojem živimo, zauzimati se za najslabije u društvu i biti njihov glas, da javnost senzibiliziramo za njihove potrebe i tako na njih odgovorimo. Caritas ne može zamijeniti institucije države. Država je dužna ispunjavati socijalne potrebe svojih građana, a Caritas je usmjeren prema onima koji su na marginama društva. To su skupine naših bližnjih koje su zaboravljene od društva. Naša misao je usmjerena prema njima i zadaća nam je biti uz njih kao potpora i snaga, da njihov glas u društvu bude vidljiv, da osjete da netko stoji uz njih. Ovdje postoje biskupijski caritasi kao i središnji Caritas Srbije. Vjerujem da ćemo naći dodatne modalitete kako da budemo još prepoznatljiviji u društvu u Srbiji, da Crkva bude vidljiva po djelovanju Caritasa. Nismo snažni u brojčanome smislu, ali u onome što možemo, a to je djelatna ljubav iskazana prema bratu čovjeku u potrebi, možemo biti prepoznatljivi znak. Dao Bog da to možemo prepoznati i ostvariti prema konkretnim mogućnostima.

► **Još uvijek ste na mjestu ravnatelja Hrvatskog Caritasa. Koje elemente djelovanja Hrvatskoga Caritasa možemo mi ovdje uzeti kao model za djelovanje ovdje u Srbiji?**

Hrvatski Caritas je krovna ustanova Hrvatske biskupske konferencije koja koordinira djelovanje biskupijskih caritasa. Biskupijski, odnosno župni caritasi imaju neposredni kontakt s korisnicima, a nacionalni ima zadaću ostvariti kontakte s institucijama države, civilnoga društva i tvrtkama kako ih senzibilizirati za društveno odgovorno poslovanje. Pokušat ćemo nešto iskustava stečenih ondje implementirati ovdje. Želim zahvaliti tolikim volonterima koji su svojim djelovanjem ostvarili velike projekte na koje Caritas i društvo mogu i trebaju biti ponosni. Kako sam čuo, i ovdje su vrlo prisutni i angažirani. Hvala na dobroti koju ti ljudi pružaju. Mi smo samo produljene ruke mnogih dobročinitelja, u čije ime činimo djelatnu ljubav prema onome tko je u potrebi. Znam neke elemente ovdašnjeg biskupijskog Caritasa koji je domišljat i nastoji odgovoriti potrebama svoga podneblja. Hvala tolikim ravnateljima, zaposlenicima, brojnim volonterima koji su nesebični u svom predanom radu. Jedan vid karitativne djelatnosti je kućni hospicij. Ima različitih primjera. Fascinirala me je, primjerice, uloga Caritasa u župi Ivankovo. Naime, Caritas župe Ivankovo raspolaže s oko 750 bolničkih kreveta i brojnim drugim medicinskim pomagalima, te su rasprostranjeni kao mreža po čitavoj Nadbiskupiji, u obiteljima gdje su bolesnici, starije osobe i nemoćni. Dobro je to uigran tim i na taj način konkretno pomažu najugroženijim skupinama. To mi je jedna od ideja kao početna poruka u djelovanju Caritasa Srijemske biskupije. Svi se mi susrećemo sa starijima i bolesnima koji ne mogu biti smješteni u staračkim domovima ili bolesni u bolnice, jer nema dovoljno stacionara koji će se brinuti o osobama koje su starije kao i o onima koje su bolesne ili su u terminalnim fazama bolesti. Možemo pokušati smanjiti njihovo trpljenje medicinskim pomagalima, kako bismo ljudima

koji se brinu o svojim bolesnicima olakšali križeve i darovali konkretnu ljubav. To je nešto veliko i odgojno za svaku osobu, te ću se oko toga angažirati.

► **Na medijskim servisima Hrvatske katoličke mreže (HKM) sve je više informacija i o djelovanju katoličkih zajednica u biskupijama u Srbiji. Imate li saznanja koliko su korisnici HKM, a posebno IKA zainteresirani za život i aktivnosti vjernika katolika u Srbiji?**

Na ovo pitanje ću odgovoriti kao, još uvijek, ravnatelj HKM koja kao ustanova u sebi integrira Hrvatski katolički radio, Informativnu katoličku agenciju i nove medije. Kroz moje preuzimanje HKM htio sam skrenuti pozornost da je to *hrvatska* mreža – koja ne pokriva samo područje Hrvatske, nego sva područja gdje žive Hrvati i drugi i gdje se Crkva brine za vjerničke zajednice, pa mi je bilo logično da se fokus usmjeri i na BiH, Srbiju, Makedoniju i druge prostore diljem svijeta, preko hrvatskih katoličkih misija. Jednostavno, pratimo crkvena zbivanja. Dobili smo povratne informacije da je to dobro i vjerujem da će se to i u budućnosti nastaviti negovati.

► **U medijskom smislu katolici su u Srbiji u najmanju ruku marginalizirani, a neka istraživanja pokazuju i da su iznimno negativno stigmatizirani. Može li bolja organizacija katoličkih medija ovdje pomoći da se takva situacija izmijeni?**

Puno toga ovisi o nama, koliko smo fleksibilni prilagoditi se određenim okolnostima i biti domišljati u načinu kako doprijeti do medijskog prostora. Možda je ovdje poteškoća što nema središnjeg katoličkog glasila, portala, radija ili agencije, kao u Hrvatskoj ili drugdje. Bit će to izazov biskupima i vjernicima laicima da se pokuša naći modalitet kako doskočiti tim potrebama. Danas možemo biti prisutni *online* bilo gdje. Nadam se da će to biti jedna od zadaća koju ćemo morati promišljati na koji način odgovoriti potrebama vjernika u ovome prostoru.

► **Nedavno ste kao prioritet djelovanja pomenuli »pastoralno osnaživanje djelovanja pojedinih župnih zajednica, napose onih koje su posljednjih godina ostale bez župnika«, te ste istaknuli župe u Novom Beogradu, Srijemskim Karlovcima i Sotu. Hoće li biti prilike da se ovi izazovi riješe?**

Nastojat ću u što skorije vrijeme pronaći adekvatne svećenike i za te župne zajednice. Sot dijeli svećenika s drugim župama, pa se dogodi da nema redovitih misa, iako se sakuplja lijepi broj osoba. Novi Beograd je po broju vjernika sigurno najveća vjernička zajednica u biskupiji, pastoralno možda zanemarena, ali tu je i splet okolnosti u kojemu je župa nastala. Novi Beograd je nastao nakon II. svjetskog rata, a župa je osnovana prije šezdesetak godina. Tražio se prostor za novu župnu crkvu, međutim političke okolnosti su bile takve da se nikad taj prostor nije dodijelio, niti je bilo moguće financirati kupovinu zamjenskog prostora u kojem bi se moglo djelovati. Pronalazak adekvatnog prostora i ishođenje sredstava da se izgradi pastoralni prostor i okupi vjernička zajednica izazov je za mnoge velike zajednice, a ovdje je to još veći izazov. Činjenica je da postoji veliki

broj vjernika koji su kriptokatolici – djedovi i bake su se doselili iz katoličkih krajeva, ali su oni ostali anonimni, a potomci često i nekršteni. To su izazovi svećenicima: kako doprijeti do tih osoba? Jedan od načina je da kroz vid obreda ukopa pastoralizira potomke. Svidjele su mi se neke inicijative svećenika kako domišljato dolaze do tih osoba. Neka i dalje budu ustrajni i domišljati.

► **Podsjetili ste okupljene na misi Vašeg ređenja da je Srijemska Mitrovica kršćanska metropola. Vidite li prilike da se tako drevni kršćanski identitet toga grada jače istakne u sadašnjim okolnostima?**

Sirmij je u svoje vrijeme sigurno bio u rangu svih velikih metropola ondašnjega poznatog svijeta. Posebno u kršćanskome smislu. Upravo na tim temeljima mogli bismo bazirati pastoral, prezentacijom svetačke baštine koja nam je ostavljena od tolikih svjedoka vjere: sv. Irineja, sv. Dimitrija, sv. Anastazije i brojnih drugih znanih i neznanih svetaca ondašnjeg vremena. Vjerujem da i danas ima svetaca koji nisu uzdignuti na čast oltara, ali koji su nas zadužili svojim uzornim životom u vremenima i prilikama u kojima su živjeli, a mi uživamo plodove njihove muke, truda i rada. To je izazov i za svakoga od nas. Sigurno je da se od nas ne traži mučeništvo u krvi, ali se traže drugi oblici mučeništva. U suvremenome govoru to znači da ćete vrlo lako dospjeti na portale ili na ekrane srama jer ste kršćanin, jer imate i zastupate kršćanske stavove o brojnim pitanjima za koje ste spremni podnijeti križ ili »razapinjanje« kroz medijski ili drugi linč. Kršćanska vjera je jedinstvena i svi koji su na tome tragu su pozvani biti svjedoci istinske vjere koju su primili u krštenju.

► **Kako će izgledati Vaš prvi Božić u Srijemu? Koje misli želite podijeliti tom prigodom s Božjim narodom?**

Sve sam svećeničke Božiće bio u župama. Nekad su to bile zamjene, a katkad prijateljska pomoć kolegama u župi i s njima pohodi i susreti s obiteljima o blagoslovu obitelji. Za mene su to vrlo bogata i dragocjena iskustva. Riznica uspomena na brojne susrete s našim obiteljima u njihovim domovima, s njihovim radostima i tugama, žalostima i tjeskobama. To su iskustva, iako iscrpljujuća ali obogaćujuća i koja te kao osobu i svećenika izgrađuju. Mislim i na sve svećenike, župnike koji ovih dana ispovijedaju, pohađaju bolesnike, stare i nemoćne i koji će i ove godine sa svojim zajednicama slaviti Božić i dijeliti s njima trenutke susreta o blagoslovu i pohodu obiteljima u ovim čudnim vremenima pandemije koronavirusa. Hvala za sav trud i muku. Ovog Božića za mene je drugačiji. U našoj katedrali u Srijemskoj Mitrovici u

mislima će mi biti cijela naša biskupijska zajednica: od granice s Hrvatskom, ona između Dunava i Save pa sve do ušća Save u Dunav. Nastojat ću duhom biti povezan sa svim članovima naše Crkve ovdje i moliti s njima da nas novorođeni Spasitelj prožme u našim životima kako bismo mi svojim životima mogli odgovoriti izazovima vremena u kojem živimo, da postanemo prepoznatljivi znak, znak novorođenoga Spasitelja. To je najveći dar koji nam Božić donosi: da, On nas daruje kako bismo mi mogli obdarivati druge svojom dobrotom, ljubavlju, pažnjom, pogotovo one koji su najpotrebitiji. A to je Caritas. »Iznad svega Ljubav«. Neka nas ta Ljubav uvijek nadahnjuje, vodi, i bude i motiv našega djelovanja.

Foto: Vedran Jegić

Tri alternativne opcije daljeg razvoja

U zaključcima se ističu tri opcije. Prva je status quo, odnosno zadržavanje dostignutog nivoa razvoja, druga opcija podrazumijeva korekciju postojećeg formata, a treća je opcija izrada revidiranog dokumenta javne politike višeg ranga – strategije ili programa

U cilju procjene uspješnosti provođenja Akcijskog plana za ostvarivanje prava nacionalnih manjina u Ex-post analizi koju su proveli dr. sc. **Aleksandra Vujić** i **Vladimir Vukićević** korišteno je četiri kriterija za praćenje i evaluaciju: relevantnost, efektivnost, efikasnost i održivost. O prva dva kriterija je bilo riječi u prethodnim brojevima, u ovome nastavku prikazat ćemo rezultate praćenja i ocjenu efikasnosti i održivosti na osnovu monitoringa realizacije Akcijskog plana od 2016. do 2020. Također ćemo prikazati i rezultate anketiranja nacionalnih vijeća nacionalnih manjina za potrebe ove analize.

Efikasnost – otežano praćenje

U dijelu analize koji se odnosi na efikasnost provođenja aktivnosti cilj je bio ocijeniti koji je odnos rezultata i angažiranih resursa, odnosno koliko je bilo ekonomično provođenje aktivnosti i kako su se sredstva trošila. Međutim, to nije bilo moguće utvrditi iz jednostavnog razloga što izvještaji o realizaciji Akcijskog plana ne sadrže podatke o utrošku sredstava osim u slučajevima raspisivanja redovitih natječaja. Efikasnost se stoga mjerila praćenjem predviđenih rokova, adekvatnošću planiranih aktivnosti i procjenom postavljenih indikatora za rezultate.

Što se tiče rokova, u analizi se navodi kako nisu bili precizno postavljeni ili su bili preambiciozno postavljeni pa je većina aktivnosti kasnila s realizacijom. Analiza je također pokazala da »semafor metoda« nije bila sasvim precizna, jer je više aktivnosti ocijenjeno kao »u potpunosti realizirano« nego što su to ukazivali podaci u izvještajima. Jedan od razloga za to je što »semafor metoda« nije imala unaprijed definirane kriterije za procjenjivanje je li određena aktivnost realizirana u potpunosti (zeleno svjetlo), gotovo u potpunosti (narančasto), djelomično (žuto), nije realizirana (crveno) ili ne sadrži podatke (ljubičasto).

U pogledu efikasnosti izvještavanja, koje se odvijalo kvartalno, ocjena u analizi je da je ono bilo neujednačeno, da su se otežano pratile aktualne informacije i da su pojedini izvještaji sadržavali i nepovezane i nerelevantne podatke koji nisu u vezi s određenom aktivnosti koja se pratila.

Glavni problem koji se odnosi na efikasnost u odnosu na postavljene indikatore je što indikatori nisu bili specifični, mjerljivi, dostižni, relevantni i vremenski ograničeni (što

se označava skraćenicom SMART), što je rezultiralo uopćenim izvještavanjem, slanjem nerelevantnih informacija i nemogućnosti zaključivanja je li aktivnost ispunjena ili ne, navodi se u analizi.

Kada je riječ o efikasnosti po poglavljima, u većini poglavlja je efikasnost bila uvjetovana nedovoljno preciznim aktivnostima, neadekvatnim indikatorima, nejasnom vezom aktivnosti i strateškog cilja i nejasno postavljenim nositeljima aktivnosti. Izvještaji o realizaciji aktivnosti su u ne-

kim poglavljima bili teški za praćenje jer su sadržavali duge i opsežne tekstove od kojih se neki nisu direktno odnosili na aktivnost o kojoj se izvještava, primjerice u području obrazovanja, navodi se u analizi.

Održivost – prvi i jedini dokument

U pogledu održivosti Akcijskog plana u analizi se navodi da će, budući da je Akcijski plan prvi i jedini dokument javnih politika posvećen isključivo nacionalnim manjinama, da je njegovo donošenje bilo jedno od mjerila za otvaranje Poglavlja 23 i da ne postoji strategija u ovom području, i u budućnosti ovaj plan imati značajno mjesto.

Podjela na jedanaest poglavlja nije sporna i održiva je, ocjenjuje se u analizi, a kada je riječ o elementima koji čine

obavezne dijelove plana svrsishodno je rukovoditi se načelima Zakona o planskom sustavu Srbije, koji je donesen nakon usvajanja Akcijskog plana. Ocijenjeno je i da je uključivanje Savjeta za nacionalne manjine kao monitoring tijela održivo, ali da bi se unaprijedila održivost realizacije kada bi ovo tijelo redovito i zasjedalo.

Rezultati ankete s predstavnicima nacionalnih vijeća

U sklopu EX-post analize provedena je i anketa predstavnika nacionalno-manjinskih vijeća. Ankete su poslone na adrese 23 nacionalna vijeća i pet nevladinih organizacija, a odgovore je poslalo tek osam vijeća: bunjevačko, crnogorsko, češko, grčko, hrvatsko, mađarsko, njemačko i Savez židovskih općina Srbije.

Četiri nacionalna vijeća su ocijenila da su Strateški ciljevi i opći rezultati ostvareni, ali da postoji prostor za poboljšanje dok su dva vijeća ocijenila da oni nisu ispunjeni a kao razlog su naveli »neažurnost pravnih subjekata, nekoordiniranost institucija i manjak volje«. Kao prepreke za ostvarivanje ciljeva navedeni su organizacijski problemi unutar samih nacionalnih vijeća, neupućenost i neznanje u lokalnim samoupravama i organizacijama s javnim ovlaštenjima te epidemija covid-19.

U pogledu efikasnosti nacionalna vijeća smatraju da su sredstva opredijeljena za nacionalna vijeća bila nedovoljna za ostvarivanje postavljenih ciljeva i postizanje rezultata, što je utjecalo na njihove mogućnosti za sudjelovanje u monitoringu. Ostalo je upitno i koliko su mogli svojim prijedlozima sudjelovati u monitoringu kao i utjecati na moficiranje aktivnosti ili sadržaj Akcijskog plana, ocijenili su.

Generalno su realizaciju ocijenili srednjom ocjenom uz napomenu da je nedovoljno efikasan.

Preporuke od strane nacionalnih vijeća su, među ostalim, da se izvrši jasnija podjela odgovornosti u cjelini na lokalnu, da se više pažnje posveti educiranju i podizanju kapaciteta pripadnika nacionalnih manjina o prepoznavanju diskriminacije i zaštiti prava, da se više uključe u izvještavanje, da se organizira više sastanaka za svaku

aktivnost i poglavlje i da se blagovremeno reagira na njihove primjedbe i pitanja.

Također su predstavnici nacionalno-manjinskih vijeća izrazili zahtjev da budu adekvatno uključeni u proces izrade sljedećeg Akcijskog plana u kojem bi aktivnosti bile kreirane spram potreba svake manjinske zajednice posebno.

Zaključci i tri opcije

U zaključcima Ex-post analize se navodi kako su strateški ciljevi, rezultati i aktivnosti realizirani ali ne u potpunosti zbog metodoloških nedostataka i logičkih nedosljednosti koji se odnose na neprecizne, nepotpune i nejasno definirane formulacije te nedovoljno konkretne i nemjerljive indikatore.

Realizacija je bila otežana, zaključuje se, zbog nedostatka sustavnog pristupa i logike u implementaciji kao i zbog nerealnih i ambiciozno postavljenih rokova, a dodatni problem su činili ljudski resursi.

Zaključak je da održivost postojećeg formata Akcijskog plana s uspostavljenih 11 poglavlja nije upitna, ali je upitna i neodrživa struktura plana zbog nedovoljno mjerljivih ciljeva, rezultata, aktivnosti i nositelja, indikatora i nejasne povezanosti između njih.

Na temelju provedene analize u zaključcima se ističu tri opcije. Prva je status quo koja podrazumijeva da se nastavi realizacija Akcijskog plana u sadašnjem formatu ili da se odustane od daljeg razvoja strateškog okvira u području prava nacionalnih manjina i da se zadrži dostignuti nivo razvoja. Druga opcija podrazumijeva korekciju postojećeg formata u skladu s Četvrtim mišljenjem Savjetodavnog komiteta Okvirne konvencije za zaštitu prava nacionalnih manjina Vijeća Europe, sa Zakonom o planskom sustavu i Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama. Treća je pak opcija izrada revidiranog dokumenta javne politike višeg ranga – strategije ili programa koji bi bili zasnovani na metodološkim pravilima Zakona o planskom sustavu i Uredbi o metodologiji upravljanja javnim politikama.

Preporuke

Ex-post analiza utvrdila je i preporuke. U odnosu na sadržaj preporuka je da se prilikom definiranja strateških ciljeva vodi računa o drugim javnim politikama kako bi se izbjegle proturječnosti javnih politika.

U pogledu metodologije se, među ostalim, preporučuje da se korigira postojeći obrazac za izvještavanje, da se uspostave početne, prijelazne i ciljne vrijednosti indikatora kako bi se mogli mjeriti, da se uspostave kriteriji ocjenjivanja realizacije aktivnosti »semafor metoda«, da se unaprijedi metodologija iskazivanja troškova realizacije i druge.

U pogledu nositelja aktivnosti preporučuje se obuka državnih službenika i nacionalno-manjinskih vijeća, bolja koordinacija i formiranje timova i mehanizama za praćenje i provođenje plana, a u cilju inkluzivnosti se preporučuje veće uključivanje nezavisnih tijela i organizacija civilnog društva u izvještavanje.

Priredila: J. D.

Seminar HUN-a *Cro news*

Izazovi i perspektive manjinskih medija

U prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća Hrvatska udruga novinara *Cro news* održala je 20. prosinca prvi od dva seminara s temom perspektiva i razvoja manjinskih medija u Srbiji te unaprjeđenja profesionalnih standarda. Predavači na prvom seminaru su bili **Filip Čeliković** iz HNV-a koji je prezentirao i analizirao Nacrt strategije informiranja Hrvata u Srbiji; **Kalman Kuntić** iz Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama koji je

kođer, mi kao hrvatska zajednica se možemo pohvaliti kako imamo jedan živ dokument, a to je Nacrt strategije informiranja Hrvata u Srbiji. Upravo smo zbog toga i organizirali ovaj seminar kako bismo pokušali određenim prijedlozima i kvalitetnom evaluacijom koja će proizaći iz seminara, eventualno dati određene preporuke za doradu nacrtu ukoliko se procijeni da je to potrebno», kazao je predsjednik HUN-a *Cro News* **Branimir Kuntić**.

Filip Čeliković je prilikom prezentiranja Nacrta strategije informiranja, koju je izradio HNV, iznio stav kako je potrebno više raditi na umrežavanju manjinskih medija unutar hrvatske zajednice, te stvaranju integrativnog web portala na kom će se sakupljati i čuvati sva produkcija unutar hrvatske zajednice.

Kalman Kuntić je u svojoj analizi između ostalog istaknuo kako strateška zadaća svih nacionalnih zajednica mora biti očuvanje tiskanih medija koji su financirani od Pokrajinske vlade, te ih razvijati da odgovore na sve izazove modernih medija, jer će samo na taj način manjinski mediji ostati relevantni u prostoru svog djelovanja.

Asimilacije i povećanja starosne dobi unutar manjinskih zajednica problemi su na koje je upozorio Josip Stantić, te istaknuo kako treba raditi na privlačenju mlađe populacije i nuditi im »pitki« medij koji sadržaj prilagođen njihovim generacijama. Ne-

dovoljno korišteni resurs, kako je ocijenio Stantić, predstavljaju različite platforme društvenih mreža gdje se i nalazi većina mladeži.

Kao izazov u uređivačkoj politici manjinske redakcije Zlata Vasiljević je istakla potrebu balansiranja između općih tema i tema koje su vezane isključivo za manjinsku tematiku. Manjinski mediji mogu sebe promatrati i kao arhivatore jednog perioda u povijesti koje će biti zanimljive narednim naraštajima za proučavanje. Također, složila se s ostalim panelistima kako je potrebno prilagoditi se modernim tendencijama medija, budući da se hendikep tiskanog tjednika može prevladati pojačanom aktivnosti na društvenim mrežama, što *Hrvatska riječ*, tjednik koji ona uređuje, upravo i čini.

Seminar u Subotici organiziran je uz potporu Pokrajinskog tajništva za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

Ivan Ušumović

obradio analizu Strategije razvoja sistema javnog informiranja u Srbiji s posebnim osvrtom na manjinsko informiranje; novinar-snimatelj RTV Vojvodine i dopisnik *Hine* **Josip Stantić** s izlaganjem o nivou digitalnih kompetencija, stručnih znanja i problemima s kojima se susreću novinari na manjinskim jezicima, te glavna i odgovorna urednica tjednika *Hrvatska riječ* **Zlata Vasiljević** iz vizure uređivačke politike, stanja, perspektive, izazova i problema unutar redakcija manjinskih medija.

»Seminar 'Izazovi manjinskih medija' održan je u cilju unaprjeđenja novinarske profesije, tako i samih manjinskih redakcija, te novinara koji rade u okviru njih. Sam seminar podijelili smo u dvije tematske cjeline. Prva se više bavila pravno-formalnim dijelom, a prije svega s dva strateška dokumenta iz područja informiranja, tj. nacionalna strategija razvoja informiranja u Srbiji, koja je čini mi se dosta kvalitetnija i realnija u odnosu na pređašnji dokument kom je istekla važnost 2015. godine. Ta-

Božićni prijem u Beogradu

U novu godinu s velikim planovima

Fondacija *Antun Gustav Matoš* iz Beograda organizirala je 16. prosinca prvi božićni prijem u svojim novim prostorijama. Prema riječima upraviteljice Fondacije **Katice Naglič** želja im je bila da pozovu ljude koji su im pomogli u dosadašnjem radu i s kojima će i u budućnosti surađivati.

»Ne možemo biti zadovoljni postignutim za godinu dana, najprije zbog korone, jer se nismo mogli okupljati. U drugoj polovini godine smo nastavili s aktivnostima, počevši od obilježavanja manifestacije *Dani Antuna Gustava Matoša*. Zatim smo krenuli s nekim malim projektima u suradnji s Ministarstvom kulture Srbije, a imali smo i razna kulturna događanja u organizaciji Hrvatske čitaonice *Fischer* i HKC-a *Beograd*. Do kraja godine nam je u planu organiziranje koncerta zbora *Odjek* iz Zemuna. Naša očekivanja za sljedeću godinu su velika. Kod Središnjeg državnog ureda ćemo aplicirati na natječaje i očekujemo njihovu pomoć, kao i pomoć Zagrebačke županije, kao i od HNV-a, a pokušat ćemo aplicirati i na druge natječaje u Srbiji«, istaknula je Katica Naglič.

Tog dana predstavnici Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, na čelu s dr. sc. **Milanom Bošnjakom**, savjetnikom s posebnim položajem za pitanja hrvatske nacionalne manjine u inozemstvu, posjetili su prostorije fondacije u Beogradu i razgovarali s njezinim predstavnicima.

»Postoji velika potreba da se pojačaju kulturne aktivnosti Hrvata u Beogradu i da se oni predstavljaju svojim sugrađanima s našom hrvatskom kulturom, sa svim onim što ih obilježava kao Hrvate. Zato je i ovaj prekrasan prostor koji je napokon dodijeljen u Beogradu jedno izvrsno početno mjesto, jedna kuća, u kojoj će vjerujem u budućnosti biti puno programa, u kojoj će se i Hrvati i prijatelji hrvatske kulture susretati i u kojoj će se graditi jedna dobra i pozitivna priča. Jer ono što mi želimo nije getoiziranje, nije isključivost, nije zatvaranje u neke uske okvire, nego otvorenost, povezivanje, zajednički život i vrijednosti koje svi dijelimo. U hrvatskoj kulturi, počevši od naše himne do naše kulture, naglasak je uvijek na onom pozitivnom. Zato i ja gledam pozitivno na ovu priču i vjerujem da će upravo ovaj prekrasan prostor u Beogradu uskoro postati mjesto iz kojega će stizati te dobre i pozitivne vijesti. Mi smo značajnu potporu dali hrvatskim udrugama na području Beograda. Te brojke nisu nima-

lo zanemarive. Riječ je o vrlo visokim sredstvima koje mi kontinuirano dajemo svim hrvatskim udrugama koje su ranije djelovale, od Hrvatskog kulturnog centra *Beograd* do hrvatskih udruga u Zemunu i u Surčinu, koje vrijedno rade dugi niz godina. Mi sa Srbijom imamo Međuvladin mješoviti odbor za zaštitu manjina na kojem se jedna od preporuka upravo odnosila na pojačavanje aktivnosti u području dobivanja projekata prekogranične suradnje. U tom polju je napravljeno dosta koraka. Postoje neki projekti koji su dobiveni i, koliko je meni poznato, dosta se radi na tome. Napravljene su određene edukacije u suradnji s HNV-om, vrlo je aktivna Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija, koje lijepo surađuju sa svojim partnerima i s predstavnicima hrvatske manjine

u Srbiji. U tom polju se nešto napravilo, otvorilo se jedno područje, ali sigurno je da ima puno prostora da se tu ostvare i puno veće i značajnije investicije na čemu svi mi zajedno radimo. Ima puno prostora da se i tu naprave značajni pomaci.

Osim predstavnika Središnjeg državnog ureda, na prijemu su bili opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu Hrvatske u Srbiji **Stjepan Glas**, nadbiskup Beogradske nadbiskupije mons. **Stanislav Hočevar** sa svećenicima, predstavnik Veleposlanstva Norveške **Ivan Kuzmanović**, predstavnik Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama **Gavrilo Grban**, prečasni **Jozo Duspara**, župnik u Zemunu, međunarodni tajnik u HNV-u **Darko Baštovanović**, te predstavnici svih udruga s područja Beograda. Ovaj prijem je objedinjen i s obilježavanjem prve godišnjice osnivanja fondacije u Beogradu.

S. D.

Božićni koncert zbora *Odjek* u Zemunu

Otvorimo se Kristu koji se rađa

Povodom božićnih blagdana, u rimokatoličkoj župi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu, 21. prosinca održan je koncert mješovitog pjevačkog zbora *Odjek* Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*. Publici je predstavljen repertoar božićnih pjesama domaćih i svjetskih autora pod dirigentskom palicom **Zorana Đorđevića**.

Kroz Božićni koncert predstavljen je rad zbora *Odjek* tijekom prethodne godine. Zbor djeluje više od deset godina u okviru zemunske udruge.

»Organiziranjem ovog koncerta imali smo želju izaći iz ovog sivila koje nam nameće pandemija. Hvala Bogu da sada možemo radosno sudjelovati i prezentirati našoj zajednici rad našeg zbora. Kroz božićnu poruku želim pozvati sve naše ljude da se otvore Kristu koji se rađa.

Božić ne znači samo slaviti ga kao jednu formalnu činjenicu, nešto što nam daje lijepi ugođaj. Pozvani smo da se otvorimo Gospodinu i da nas On i ovog Božića posjeti u našoj duši, u našim obiteljima i da vjernici budu svjesni da je to obiteljski blagdan«, istaknuo je župnik preč. **Jozo Duspara**.

Ovo je bio četvrti koncert od rujna u organizaciji ZHZ-a *Ilija Okrugić*.

»Prvi koncert je održan u povodu obilježavanja 300 godina naše župe, zatim su održani Ekumenski susreti zbo-

rova crkvenog pjevanja u Zemunu i u Staroj Pazovi i Božićni koncert. Zadovoljan sam radom udruge i aktivnostima s obzirom na epidemiološku situaciju u ovoj godini. Iskreno se nadam da će situacija biti povoljnija u idućoj godini i da ćemo realizirati sve planirane aktivnosti«, istaknuo je predsjednik ZHZ-a **Branko Kajić**.

Koncertu su, između ostalih, nazočili opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu RH u Beogradu **Stjepan Glas**, supruga veleposlanika RH u Srbiji **Hidajeta Bišćevića Mirjana Bišćević** i

savjetnik u veleposlanstvu Suvjerenog malteškog reda u Srbiji **Nenad Prokić**.

Koncert je podržan od strane Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH.

S. D. / Foto: Lj. Crnić

Adventski vašar u Vajskoj

Zajedništvo i humanost

Na četvrtu adventsku nedjelju, 19. prosinca, u župnom dvorištu crkve sv. Jurja u Vajskoj održan je drugi humanitarni Adventski vašar. Prije tri godine na ovu ideju došao je tadašnji župnik **Vinko Cvijin**, a članovi pastoralnog vijeća i svi župljani s oduševljenjem su prihvatili ovu ideju, kao i novi župnik **Goran Vilov**. Prošle godine vašar nije održan zbog epidemiološke situacije.

Ovom je prigodom u župnoj crkvi održan koncert na kojem su nastupila djeca s recitacijama, mješoviti župni zbor iz Vajske i Bođana i komorni zbor *Zvona* iz Selenče.

Vrijedne župljanke dani su se sastajale u župi i pravile razne ukrase, šalice, kuglice, ukrasne boce, pakirale lavandu...

Humanost s jedne i zajedništvo okupljenih župljana s druge strane, prava je slika adventskog vremena na koju može biti ponosna ova župa.

A. Š.

Kalendar hrvatskih institucija za 2022. s porukom za predstojeći popis stanovništva

Pod naslovom »2022. godina je popisa!« hrvatske institucije i organizacije: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji tiskale su kalendar u kojem šalju poruku: Znam tko sam: **HRVAT(ICA) / HRVATSKI JEZIK / RIMO-KATOLIK.**

Kalendar izlazi na 12 listova na kojima se nalaze identitetske poruke hrvatskih velikana u Srbiji, kao i povijesne teme. Tako se na listovima nalazi glagoljički potpis **Grgura Horvatovića**, vlasnika posjeda blizu današnjeg Santova iz 1517. i toponim Hrvatsko selo na Dunavu kraj Novog Sada s početka 18. stoljeća, glasilo srijemskih Hrvata *Hrvatski branik*, te poruke **Grgura Peštalića**, bana **Josipa Jelačića**, **Ivana Antunovića**, **Ante Eveto-**

vića Miroljuba, **Antuna Gustava Matoša**, **Blaška Rajića**, **Miše Brajca** i **Balinta Vujkova**, svjedočeći svoje hrvatsko nacionalno opredjeljenje. Teme prate prigodne ilustracije. Kalendar su izradili povjesničar **Vladimir Nimčević** i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov** te dizajner **Darko Vuković**, a tiskan je u Štampariji *Zack* u Petrovaradinu.

Listovi sadrže katolički kalendar te kalendar s označenim blagdanima i praznicima koji se slave i obilježavaju u Srbiji i Hrvatskoj, kao i praznike hrvatske zajednice u Srbiji.

Kalendar će biti podijeljen svim hrvatskim udrugama kulture, a pojedinci ga mogu dobiti u Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, NIU *Hrvatska riječ* i HNV-u.

Izložba božićnjaka i koncert u Hrvatskom domu u Somboru

Tiha noć u Nazoru

HKUD *Vladimir Nazor* priredio je u nedjelju, 19. prosinca, izložbu božićnjaka i božićni koncert *Tiha noć*.

Tradicija pripreme božićnjaka u obiteljima bunjevačkih Hrvata očuvala se do danas, a uz starije žene pripremaju ga kao obilježje Božića i mlađe kućanice.

»Učila sam uz svoju prabaku, imala sam tek četiri godine kada sam joj prvi puta pomagala. I danas to radim s radošću. Naučila sam i svoju djecu, a sada i unuke«, kaže **Sofija Vuković**.

Tradiciju pripreme božićnjaka prenijela je na svoju djecu i unuke i **Irena Mijić**.

»Osim Svete obitelji na božićnjak se stavljaju domaće životinje, žito, grožđe, grana«, pojašnjava.

Nakon izložbe božićnjaka priređen je koncert, a u programu su sudjelovali pjevački zborovi iz Karmela, KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora, HKUD-a *Vladimir Nazor*, te djeca koja u Hrvatskom domu pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture.

Božićni koncert u Starčevu

Oživljavanje tradicije

U oči četvrte nedjelje došašća, u subotu, 18. prosinca, žitelji Starčeva imali su prigodu uživati u adventskim i božićnim pjesmama u izvedbi zbora Župe Presvetog Srca Isusova iz Donjeg Tavankuta. Koncert u čast predstojećih blagdana priređen u ovom banatskom mjestu organizirala je regionalna podružnica Mladeži Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na čelu s **Davidom Blazovićem**, a u suradnji s čelništvom ove političke organizacije.

Župnim zborom iz Tavankuta ravnala je **Elizabeta Stojković**. Stanku između pjesama upotpunio je mladi i talentirani bariton iz Pančeva **Milan Obradović** kojega je na klaviru pratila pijanistica **Anastasija Živković**. Koncertu su među ostalima prisustvovali predstavnici Mjesne zajednice Starčevo, ali i gosti iz Opova, Petrovaradina, Surčina, Pančeva.

»Koncert je premašio sva moja očekivanja, drago mi je da je mnogo ljudi sudjelovalo u njegovoj pripremi. To je lijepa tradicija koja se vremenom izgubila, ali nadam se da će ovaj događaj vratiti ljudima vjeru da se u Starčevu ona može i nastaviti. Najviše sam zadovoljan zbog toga što mladež u ovome ima najveći udio«, izjavio je David Blazović.

Svojom nazočnošću koncert su podržali zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić**, supruga veleposlanika Hrvatske u Beogradu gospođa **Mirjana Bišćević**, opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu Hrvatske **Stjepan Glas** te predsjednik Mladeži DSHV-a **Marin Piuković**.

Opunomoćeni ministar Stjepan Glas pohvalio je mladež smatrajući da su ovakve manifestacije neophodne.

»Oni će u tome uvijek imati našu potporu jer je u interesu matične države da se ostvaruje suradnja i povezi-

vanje pripadnika zajednice iz različitih regija Vojvodine i Srbije«, naglasio je on.

Marin Piuković je iz kuta prvog čovjeka mladeži DSHV-a ocijenio kako je važno da se ljudi okupljaju i da se gradi zajedništvo u mjestima poput Starčeva gdje je hrvatska zajednica malobrojnija. »Ovo je prva velika akcija u kojoj su mladi iz Subotice i Tavankuta organizirali program s kolegama iz Starčeva. Kada postoji volja od strane do-

mačina, kao što je bila prilika ovdje u Banatu, lako se nađu mogućnosti da se kvalitetne ideje provedu u djelo«, dodao je Piuković.

Na zadovoljstvo sudionika i gostiju nakon koncerta priređen je prigodni domjenak u prostorijama župnog dvora u Starčevu.

D. M.

Po »majkinom receptu« s početka 20. stoljeća

»Ima jedan detalj, to nije radio gotovo nitko, a to je da je Gospi, kako je ona zvala Mariju, od suknenog crnog platna pravila maramu, a u to je uvijala i malog Isusa«, navodi Marinko Piuković * »Mi ne možemo imati medijski prostor na Radio-televiziji Srbije, a naši božićnjaci svake godine budu na programu mađarske državne televizije!«, ističe Jelena Piuković

Izložba božićnjaka koju unatrag dva i pol desetljeća organizira Etnološki odjel *Blaško Rajić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* u Subotici ove je godine bila »siromašnija« za jedan poseban, autentični božićni kolač, koji je ovom događaju prethodne 24 godine svojom izvornošću udahnuvao sliku prošlih vremena, a to je onaj **Viktorije Vite Radnić**. Budući da se po mnogo čemu razlikovao od većine, a možda i svih ostalih izloženih božićnjaka, naši vjerni čuvari tradicije žele sačuvati uspomenu na ovu vrijednu domaćicu.

Specifičnosti izrade i izgleda

U znak sjećanja na Vitu Radnić (1941.), koja je preminula u listopadu ove godine, sačuvan je njen božićnjak s prošlogodišnje izložbe, a o njenoj važnosti govori nam aktivni i dugogodišnji čuvar tradicije bunjevačkih Hrvata, član Katoličkog društva *Ivan Antunović*, te direktor Udruženja bunjevačkih Hrvata *Dužijanica Marinko Piuković*.

»Kako je pričala, božićnjak je naučila praviti od njene majke kao malo dijete dok su bili na salašu. Nama je bilo interesantno to što je ona svake godine pravila takav izvorni, originalni božićnjak, kako je naučila iz tog perioda odnosno po starom receptu po kojem ga gotovo nitko više ne pravi. Njen posljednji božićnjak, napravljen 2020., je sačuvan, nije se oštetio i želja nam je konzervirati ga. Naravno da su i druge žene pravile ovakve božićnjake, ali ona nam je posebno draga jer se toga držala svih godina otkako ga je počela praviti.«

O specifičnostima izrade i izgleda snaš Vitinih kolača Piuković kaže:

»Što se tiče kolača, ona je prije svega radila samo pletenicu, nikada nije stavljala križeve, nikakve dodatke, nije popimala nikakvih utjecaja ili trendova sa strane, već je uradila onako kako je naučila od svoje majke. Kada su figure u pitanju, također su iz tog vremena i ona je uvijek stavljala Svetu obitelj – Gospu, malog Isusa, Svetog Jo-

sipa, te 'kućno blago' – to su isključivo životinje koje su oni imali kod kuće – svinje, krmače s prasićima, piliće, pilež, volove, čobana. To je nešto što je sadržajno uvijek bilo na njenom božićnjaku. Ima jedan detalj, to nije radio gotovo nitko, a to je da je Gospi, kako je ona zvala Mariju, od suknenog crnog platna pravila maramu, a u to je uvijala i malog Isusa. Oči je pravila od sjemena kukolja, što je moralo biti na svakom njenom božićnjaku. Intere-

2019. godina

santno je bilo i to što je pravila četiri grančice umotane u tijesto, koje su predstavljale četiri strane svijeta. Sve te figurice i detalje koje je napravila, pekla je zajedno s božićnjakom«.

Zaštititi božićnjak kao kulturno naslijeđe!

Pročelnica Etnološkog odjela *Blaško Rajić* pri spomenutom društvu **Jelena Piuković** dodaje kako je božić-

njak Vite Radnić među ostalim bio prikazan i na izložbi božićnjaka u Etnografskom muzeju u Zagrebu, 2014. godine, koju je organizirao ovaj odjel, a redovito je držala i radionice za izradu božićnjaka u župi sv. Roka u Subotici, na koje se rado odazivala.

Na pitanje je li ju netko tijekom svih ovih godina pokušao na neki način kopirati, tj. kako je moguće da drugi nisu tako dugo radili kao ona, Jelena Piuković kaže:

2020. godina

»Većini njih bilo je mnogo privlačnije nešto što je više stilizirano, s više detalja i da se svake godine na neki način što više nadograđuju. Tako se izgubilo to nešto autentično, duhovno, izvorno, ruralno. Nažalost, sve je manje žena koje tako rade, a vremenom, plašimo se, neće ih više uopće biti. I zato i ovim razgovorom želimo ukazati na ljude poput Vite Radnić da su postojali oni koji su imali jako veliku želju i potrebu da se prikažu božićnjaci na način kako su se oni nekad davno izrađivali«.

Zbog toga je Društvu jako važno da sačuva sjećanje na nju, i to ne samo kao na osobu koja je aktivno bila uključena u priređivanje izložbe godišnjaka sve ove godine, već i, kako ističe Jelena Piuković, kao nekog tko je do kraja svog života njegovao autentičan način njihove izrade i nije poprimao nikakve utjecaje niti nove trendove.

»Želimo sačuvati trajno sjećanje na nju, dijelom na ovaj način, kako to činimo sad putem vašeg tjednika, znači medijskom promocijom. Također je u pripremi katalog svih božićnjaka izloženih na izložbi u proteklih 25 godina, među kojima su i njeni. Mi, članovi Društva *Ivan Antunović* prepoznali smo vrijednost i važnost božićnjaka Vite Radnić, ali smatramo da su etnolozi ti koji bi se tome trebali posvetiti, u smislu izučavanja božićnjaka, odnosno njihove izrade 'nekad i sad'.«

Jelena Piuković također naglašava kako je božićnjak potrebno zaštititi kao nematerijalno kulturno naslijeđe Hrvata Bunjevaca.

»Želimo konzervirati prošlogodišnji božićnjak Vite Radnić i tim povodom posavjetovati se s muzejskim stručnjacima kako to uraditi, jer to može učiniti samo profesionalna ustanova, i tako ga sačuvati da bi se kasnije mogao izučavati. Naime, sve je manje osoba starije generacije koje sudjeluju na izložbi božićnjaka, a koje su naslijedile tu izvornost. Srednjih generacija ima jako malo, a mlađi ih pokušavaju kopirati i učiti od njih.

Želimo napraviti i jednu kolekciju božićnjaka svih žena koje ga prave unazad više godina kako bi to ostalo jedno trajno blago i kao poticaj za upis izrade božićnjaka u nematerijalno kulturno naslijeđe bunjevačkih Hrvata«, ističe ona, dodajući kako za naše božićnjake nema medijskog prostora na ovdašnjoj državnoj televiziji, za razliku od hrvatske i mađarske:

»Mi ga ne možemo imati na Radio-televiziji Srbije, a naši božićnjaci svake godine budu na programu mađarske državne televizije (MTV1), jer nam redovito dolazi njihova dopisnica koja pravi priloge za nacionalne manjine i oni su oduševljeni! Također budu i na programu hrvatske državne televizije. Bunjevci nehrvati su imali svoj prilog o božićnjacima na državnoj televiziji, a za nas tog prostora nema!«

Snaš Vita o svojim božićnjacima...

Viktorija Vita Radnić o svojim sjećanjima o božićnjaku ovako je govorila u prilogu kolege **Josipa Stantića** iz 2019. godine:

»Kad smo bili dica i kad smo pravili božićnjak, onda su nas majka pokojna, mamina mama koja je živila s nama i koja je to pravila, i od koje sam ja i naučila to, ona je uvijek nas digla posli ponoći u 2 sata na Badnje jutro ričima 'ajte dico ustajte, pravićemo ptice!'. A mi onda tako skačemo iz kreveta ko mišići. To je bilo nama dragost, radost što ćemo praviti te ptice. Kako kog je to nama ispalo, metnulo se na kolač jel je to bilo naše. Mi smo božićnjak pravili na Badnji dan, kad su se pravili i veliki kolači koji će se ist u toku Božića. Onda kad se to sve ispeče zajedno, božićnjak ostane do Nove godine, a kolače poidemo. To je bilo najlipče nama kad se metne pod granu i kad je došlo kogod nam u goste, svako je gledao u kolač i kazo kako nam je lip. Uvijek smo to čekali kad dođe Božić, to nam je najdraže bilo. Sam kolač se pravi ko što se kadgod pogača pravila, isto je tisto, samo što se malo tvrđe napravi da se ne raspuzi. Na božićnjak se meće Gospa, Sveti Josip, Isus mali, onda ovce, volovi, čobani koji idu za njima, pa čurke, kokoške...«

I. Petrekanić Sič

Naši gospodarstvenici (LXXII.)

Batat – slatke muke zajedničkog rada

»Premjerili smo površinu nekoliko puta, proračunali sve potrebno i zasadili 9.000 sadnica«, kaže Kristina Ivković. Plod svog mukotrpnog rada – 7 tona batata vadili su ručno

U pomalo neobičnu avanturu upustile su se četiri sestre i jedan brat nakon što su od roditelja dobili dio zemlje. Parcela iza kuće, kažu. Ništa puno, samo pola hektara. Među njivama pšenice, kukuruza, uljane repice... u našoj plodnoj Vojvodini našlo se parče zemlje i za slatki krumpir – batat.

Ovu pomalo neobičnu, ili bolje rečeno još uvijek nezastupljenu kulturu na našim njivama, te njenu dobru cijenu prepoznala je obitelj o kojoj bi se o mnogo čemu mogli pisati, no, sada ćemo se bazirati na gospodarstvo.

Od 100 do 9.000

Dio zemlje koji je poslužio za batat se vodi kao poljoprivredno gospodarstvo **Josipe Ivković** iz Male Bosne koja je zapravo ideju o sadnji batata i pokrenula. Ubrzo je imala i podršku svih ukućana.

»Vidjela sam batat i ispitivala što se od njega može napraviti. Počela sam ga kupovati i svima se svidio. Tijekom korone i brojnih ograničenja svi smo bili kod kuće i tada sam preko interneta naručila probnih 100 sadnica batata. Željeli smo probati nešto što je drugačije i čega ovdje nema. Iza kuće imamo manju površinu zemlje i tu sam pomislila da treba posaditi neku kulturu koja je specifična, gdje nema previše ulaganja, a da se isplati«, priča nam Josipa i dodaje: »Nije to bilo puno: dva reda sadnica«.

No, nju je tada put odnio na Korčulu gdje je radila u vrtiću u samostanu kod časnih dominikanki i batat nije ni vidjela, a ni probala.

»Da«, na priču se nadovezuju starije sestre **Ana** (sada **Gaković**) i **Kristina**. »Ostavila nam je ideju, sadnice i otišla«, kaže kroz smijeh Kristina i dodaje: »Kada danas gledamo na to, mogu reći da je to bila proba. Zaista smo se svi uključili i dali svoj maksimum. To je bilo ispitivanje pripreme zemlje, rada i uzgoja, ali je ipak rodio«.

Tako bismo u kratkim crtama mogli opisati proizvodnju batata u 2020. godini, a Josipa nije stigla ni probati batat kad je došla za Božić, jer su se ostali ukućani uključili u ozbiljnu degustaciju.

»Kad sam došla kući, tata je rekao 'evo, ova zemlje iza kuće nek bude za batat pa se latite'. Shvatila sam da se svi žele ozbiljnije uključiti u proizvodnju batata«, kaže Josipa, a Kristina se nadovezuje: »Premjerili smo površinu nekoliko puta, proračunali sve potrebno i zasadili 9.000 sadnica. Bio je to ozbiljan korak.«

S lijeva na desno: Ana i Šimun, Marija s malom Marijom, Josipa, Kristina, mama Nada, Luka i tata Petar

Batat se sadi sredinom svibnja i potrebna mu je dobro pripremljena mekana i rastresita zemlja. Zahtijeva vodu, ali ne previše, budući da je tropska biljka i da dobro podnosi toplotu. Nakon pripreme zemlje ozbiljan posao čekao je obitelj Ivković: sestre Anu, Kristinu, **Mariju** i brata **Luku**, a priključili su se i mama **Nada**, tata **Petar**, zet **Petar (Gaković)** i Kristinin zaručnik **Petar (Skenderović)**, no ovo je samo uži dio... Luka, koji je učenik petog razreda OŠ **Ivan Milutinović** u Maloj Bosni, nam je rekao da su se i njegovi prijatelji priključili oko sadnje, te su i susjedi dali svoj doprinos svatko na svoj način. Mogli bismo reći kako ova priča zapravo više liči na bajku, nego na stvarnost, ali je dobro znati da i ovo postoji.

Ništa bez ruku

Iako su za određene dijelove posla koristili strojeve, neke prenamijenjene i prilagođene sadnji, na kraju se svelo da je svaka sadnica morala proći kroz ruke.

»Kada smo pripremili zemlju, napravili banak (visine 30 cm), stiglo je na red razvlačenje folije, cijevi za navodnjavanje i sadnja. Svi u obitelji, užoj i široj, imali su svoj dio posla, a sadnja je trajala pet dana«, priča Kristina i pojašnjava kako su imali stroj za sadnju, koji je probušio foliju i u rupu ubacio sadnicu, no svaku od njih je trebalo ručno zatrpati, kako su dodali, »na koljenima«.

Odlučili su uzgajati bio batat i kako ga nisu tretirali nikakvom kemijom, to je značilo samo jedno: motiku u ruke i red po red... Tako je posla bilo za sve. Tko bi se kad vratio s posla, nastavljao je tamo gdje je prethodnik stao.

»Stalno smo se konzultirali s Josipom koja je sve pratila s mora. Prvo smo mislili kako se batat ne smije špricati, jer je sam po sebi osjetljiv, a kasnije su nam rekli kako se itekako

izvadili najveći batat koji je težio 2,5 kilograma, a kasnije su shvatile kako je to zapravo druga klasa batata.

»Bilo je puno propusta u našem radu i učili smo kroz osobne pogreške, ali smo se trudili i dalje se trudimo svaku pogrešku ispraviti. Cijena batata je 250 dinara po kilogramu, a tržište traži po veličini manje, jednake plodove, dok su ovi veliki zanimljivi restoranima. Naš batat uzima restoran u Beogradu i na Kopaoniku, a oprobali smo se i na tržnici. Prodaja najviše ide preko društvenih mreža, šaljemo poštom, a radimo i kućnu dostavu«, kaže Kristina, koja je po struci master učiteljica, a uz fakultet se usavršavala i kao kozmetičarka te se time i bavi.

Ana i Petar su napravili instagram profil i Facebook stranicu *Batat-Slatki krompir-Subotica* na kojoj osim objava oko

šprica. No, mi smo odlučile ostati dosljedne u svojoj odluci i u kopanju trave oko njega«, kaže Kristina.

Okopavanjem su se bavili svi u obitelji, a cure su bile iskrene pa su dodale kako su mama i tata najviše bili »u batatu« zbog trave. Marija je bila zadužena za navodnjavanje tijekom noći, te je i taj dio posla bio riješen. Ustajala je svaka tri sata i pratila kako ide postupak navodnjavanja, te je uključivala i mijenjala cijevi.

»Batat je jako osjetljiv. Nije kao običan krumpir. Kora mu je osjetljiva, a ponekad ide u dubinu i do 60 cm. Vadi se krajem rujna i treba mu oko 120 dana da sazrije, ali nas je mučilo pitanje tko će donijeti odluku kad ga vaditi...«, priča Ana, a prvi ovogodišnji batat izvadila je Kristina.

Novi izazovi su se redali – kako ga vaditi?, čime? Ašovom se zasiječe plod, i to odmah ide u škart. Tada je tata uskočio u pomoć, kao i više puta do sad, i jednobraznim plugom je duboko zasjekao zemlju. Plod svog mukotrpnog rada – 7 tona batata iz rastresite zemlje vadili su ručno.

Društvene mreže – put prodaje

Skladištenje batata zahtijeva mračnu prostoriju i temperaturu od 10 do 15 stupnjeva. Ujedno s berbom započela je i prodaja. Kristina nam priča kako su bile sretne kada su

prodaje ima i recepata koje su slali zadovoljni kupci. Preko društvenih mreža uspostavili su kontakte i s proizvođačima iz Hrvatske, s kojima razmjenjuju iskustva.

Kroz razgovor smo se dotakli brojnih zanimljivosti i podataka, a ono što je osim batata ostavilo najveći dojam jest njihovo zajedništvo i kako zajedničkim snagama mogu puno. Radnike za vađenje batata ili druge poslove nije trebalo angažirati, jer su sve odradili vlastitim snagama.

»Zasviđala nam se njihova ideja i podržali smo ih u njihovom radu. Svi su se školovali za drugo i nikad nisam mislila da će se baviti zemljom, ali ipak su prepoznali naše kvalitete, te da se i ovdje na zemlji može raditi i napredovati. Njima je ovo bio primamljiv i zanimljiv način, a i ne mora uvijek biti klasična poljoprivreda u pitanju«, kaže mama Nada.

Planova za budućnost ima puno, a ono što je i sada aktualno jest sekundarna proizvodnja. Naime, od škartnih batata – točnije zasječenih ili puknutih tata Petar pravi rakiju, a u planu im je probati napraviti pekmez, pa i brašno.

»U pripremi su i vlastite sadnice«, kaže Kristina i dodaje: »Planiramo za sada ostati na ovoj površini zemlje i pojačati kvalitetu, te raditi na tehničkim stvarima kako bi bilo što manje škarta. Ovo je površina koju je realno proći ručno, to možemo svladati, a budući da smo krenuli s organskom proizvodnjom ne želimo to pogaziti«.

Ž. V.

Nagrađeni istraživači baštine banatskih Hrvata

ZAGREB – Upravni odbor Hrvatskog etnološkog društva nagradio je studente etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu nagradom *Milovan Gavazzi* za 2020. godinu u kategoriji studentskog rada za izniman angažman na terenskom etnološkom istraživanju Hrvata u Vojvodini tijekom 2019. i 2020. godine koje je rezultiralo radovima objavljenim u *Godišnjaku za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata*.

Nagrađeni su: **Branimir Bilafer, Viktorija Ćurlin, Doris Dautović, Dominik Horvat, Valentina Jagetić, Šima Jelić, Dinko Kovačić, Lara Pokos, Nikola Puljić i Adrijana Puškarić**. Istraživanje je obavljeno u okviru kolegija *Prakse terenskog istraživanja* nositeljice prof. dr. sc. **Milane Černelić** i *Identiteti manjinskih kultura* nositeljice izv. prof. dr. sc. **Marijete Rajković Iveta**.

»Čestitamo nagrađenim studentima i njihovim mentorima na iznimnom trudu u istraživanju i znanstvenom tematiziranju banatskih Hrvata. Njihovi će radovi biti objavljeni i u monografiji *Tradicijska baština i identitet banatskih Hrvata*, gl. urednice Marijete Rajković Iveta. Suizdavači monografije su Filozofski fakultet u Zagrebu, FF Press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata«, navode u ZKVH-u.

Ženici u Beogradu

BEOGRAD – HKD *Hrvatski kulturni centar Beograd* organizirao je beogradsko gostovanje predstave *Ženici* splitske Kazališne družine *Ritam igre*. Predstava je igrana u petak, 17. prosinca, u prostoru Fondacije A. G. Ma-toš.

Ženici su melodrama s elementima pučke komedije, a donosi životne priče dvaju gastarbajtera. Autor teksta je **Ilija Zovko**, a u predstavi glume **Ivan Baranović i Pere Eranović**, koji ujedno potpisuju i režiju.

»Predstava je bila odlična, nasmijala je publiku. I gostujući glumci su zadovoljni, nadamo se daljnjoj suradnji s njima, planiramo gostovanje predstave *Roko i Cicibela* Kazališne družine *Ritam igre*«, kaže predsjednica HKC-a Beograd **Ljiljana Crnić**.

Video zapis predstave može se pogledati na Youtube kanalu udruge.

Božićna akademija u Mitrovici

SRIJEMSKA MITROVICA – HKC *Srijem – Hrvatski dom* iz Srijemske Mitrovice organizira božićnu akademiju *O pastiri, čudo novo!* koja će biti održana u nedjelju, 26. prosinca, u Hrvatskom domu. Početak je u 19 sati, a ulaz je slobodan.

Božićni koncert u Petrovaradinu

PETROVARADIN – HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina priredit će svoj tradicionalni božićni koncert u utorak, 28. prosinca, u crkvi sv. Jurja u Petrovaradinu, u 18 sati. U programu će sudjelovati mješoviti zbor HKPD-a *Jelačić* i zbor župe Presvetoga Trojstva iz Srijemskih Karlovača. Partner koncerta je Hrvatski kulturni centar iz Novog Sada. Ulaz je slobodan.

Izložba »Dva i pol stoljeća od dolaska Hrvata u Istočni Srijem«

RUMA – Etnološka izložba »Dva i pol stoljeća od dolaska Hrvata u Istočni Srijem« bit će otvorena u utorak, 28. prosinca, u Zavičajnom muzeju u Rumi (Glavna 182). Autori izložbe su **Jelena Arsenović i Milivoj Kovačević**. Generalni pokrovitelj izložbe je Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije. Otvorenje je u 18 sati.

Božićni koncert u Novom Sadu

NOVI SAD – U crkvi Imena Marijinog u Novom Sadu, u srijedu, 29. prosinca, bit će održan Božićni koncert. Sudjeluju: Novosadski tamburaški kvartet, Komorni vokalni sastav *Res Miranda*, Ženski tamburaški sastav *La Banda*, Župni zbor *Laudanti* (dirigent **David Bertran**) i Novosadska tamburaška filharmonija (dirigent **Marko Parčetić**). Početak je u 19 sati.

Srijemci Srijemu u Surčinu

SURČIN – Manifestacija *Srijemci Srijemu 2021.* bit će održana u četvrtak, 30. prosinca, u Kulturnom centru u Surčinu, s početkom u 18 sati. U okviru manifestacije bit će prikazan film o hrvatskim udrugama kulture iz Srijema koji je snimljen uz potporu Ministarstva kulture Republike Srbije i Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Sastanak bunjevačke inteligencije, Đidina ostavka

18. prosinca 1919. – *Neven* piše da je u Subotici održan sastanak bunjevačke inteligencije. Glavnu riječ su vodili **Blaško Rajić, Stipan Matijević, Babijan Malagurski, Mirko Ivković Ivandekić, Joso Prčić, Mijo Mandić i Miško Prčić**. Postignut je sporazum »da se u bunjevštini zasada još neuvadja partijski život«. »U ovaj sudbonosni trenutak, kada nam Pariz kroji granice važnije je za Jugoslaviju, da spasimo od ropstva Baju i Baranju, nego li interesi pojedinih stranaka«, glasilo je objašnjenje.

19. prosinca 1925. – *Hrvatske novine* pišu da je početkom prosinca somborska Dobrotvorna zajednica Bunjevaca priredila diletantsku predstavu u korist troškova za nove orgulje u Karmelićanskoj crkvi. Predstavljena je kazališna igra s pjevanjem *Dvije majke* od **Vilima Peile-
ra**. Glumce su pripremili **Julka Parčetić i Ivan Kalčan** (učitelj).

20. prosinca 1924. – *Neven* piše da je 18. studenoga u hotelu *Lovački rog* u Somboru Bunjevačko-šokačka stranka održala sjednicu odbora. Subotički delegati **Stipan Vojnić Tunić i Mirko Ivković Ivandekić** osudili su »furtimašluk popovaca« (Vojvođanske pučke stranke). Nakon toga, somborski odbor je zaključio da BŠS »ide i na dalje svojim odregjenim putem neobazirajući se na gnušno i sramno postupanje neznatne manjine srodnika **Antuna Bošnjaka**, koji ih je okupio oko sebe, da njega analfabetu iznesu za nar. poslanika«.

21. prosinca 1927. – *Dom* piše da je 11. prosinca provedena obnova mjesne organizacije Hrvatske seljačke stranke u Monoštoru. Izglasano je povjerenje dotadašnjem odboru: predsjednik **Marin Ivakić**, dopredsjednik **Antun Karajkov**, tajnik **Antun Kusturin**, blagajnik **Josip Šimunov**, odbornici: **Adam Keravin, Ivan Vaištanac, Ivan Patarić, Mata Pejak, Marin Čizmar, Pero Šomotvarac, Ivan Petrovac, Marko Periškić, Adam Šimunov, Martin Kusturin, Marko Pavošev, Martin Đuričin, Šebestijan Šaor i Ivan Balog**.

22. prosinca 1940. – *Obzor* prenosi izjavu hrvatskog senatora iz Subotice **Josipa Vukovića Đide**, kojom podnosi ostavku na predsjedništvo kotarske organizacije HSS-a za grad Suboticu, te predsjedništvo užeg i šireg radnog odbora HSS-a za Bačku i Baranju. »Do nje je došlo bez moje krivnje, ali ja, poznavajući samoga sebe, obećajem, da ću u buduću još više raditi za veću i bolju budućnost Hrvata u Bačkoj i Baranji, imajući pred očima samo jedino životnu sposobnost nas Hrvata u Bačkoj i Baranji i onu staru: uzdaj se u se i u svoje kljuse«, objašnjava Đido.

STRANACKO KRETANJE
IZJAVA SENATORA
g. JOSIPA GJIDE VUKOVIĆA
Subotica, 20. prosinca. Senator g. Josip Gjido Vuković dao je subotičkim novinama ovu izjavu:
»Podnašam ostavku na predsjedništvo kotarske organizacije HSS za grad Suboticu, kao i na predsjedništvo užeg i šireg radnog odbora HSS za Bačku i Baranju. Moram naglasiti, da moja ostavka ne znači, da se povlačim sa političke pozornice. Naprotiv, ako kada a ono nam upravo danas nalažu izvanredno teške prilike oko nas kao i poseban položaj nas Hrvata u Bačkoj i Baranji, da budemo što složniji i jedinstveniji u svojim organizacijama. Ja sam u borbi za slobodu Hrvata u Bačkoj i Baranji dao od sebe sve što sam imao, pa i samoga sebe uvijek svijestan, da smo mi Hrvati u Bačkoj i Baranji živjeli stoljećima pod tuđinskim jarmom i dokazali svakome, da imamo životne sposobnosti i da nas kao tokove nikada nitko ne će uništiti, vjerujući u onu staru istinu: uzdaj se u se i u svoje kljuse. Naši protivnici će pokušati, da u mutnome love, ali im poručujem, da se kako moj tako i stav mojih izbornika ništa ne mijenja, naime sa krvnicima hrvatskog življa u ovim krajevima nema kompromisa. — Mojim b'račima pak

23. prosinca 1931. – *Jugoslavenski dnevnik* piše da je Bunjevački sport klub iz Subotice održao 17. prosinca 1931. izvanrednu glavnu skupštinu, na kojoj je promijenio ime u Jugoslavenski sport klub *Bunjevac*, jer se spojio sa Sport klubom *Jugoslavija*. Izabrana je nova uprava: predsjednik **Geza Sekelj**, I. dopredsjednik **Josip Stantić**, II. dopredsjednik **Franjo Andrašić**, I. tajnik **Vojislav Matković** i II. tajnik **Veco Tikvicki**. Napomena: Ovaj klub će se rujna 1939. pridružiti Hrvatskom nogometnom savezu.

24. prosinca 1929. – *Neven* donosi članak somborskog odvjetnika **Paje Vujevića** o neobjavljenim djelima **Ivana Antunovića: Gospodar Bariša Kitković i Posljednja Gizdareva pripovist**. Člankopisac piše da je Antunović »najveći kulturni radnik, koga su bunjevački Hrvati imali«. Objašnjava kako je došao do rukopisa: »Ovih dana, blagodareći jednom našem svećeniku, koji je prije potpisa trianonskog mirovnog ugovora, kao apostol odlazio od sela do sela i zauzimao se za našu stvar, naišao sam na dva Antunovićeve rukopisa, dosada neizdata i neobjavljena.« Napomena: drugospomenuti rukopis ZKVH je 2015. objavio pod nazivom *Posljedni Gizdarev*.

Godišnji koncert HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice

Plod rada – dva nosača zvuka

Po već ustaljenoj tradiciji, pred kraj godine Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* priređuje godišnji koncert na kojem se prikaže dio onoga što se radilo tijekom godine. Takav program za svoju vjernu publiku priredili su i ove godine, no i ovoga puta online. Razlog za ovakvu odluku je jasan i svima dobro poznat, a time su još jednom pokazali kako se i ovako može.

Koncert je premijerno prikazan 19. prosinca putem YouTube kanala udruge i Facebook profila iste, a ona dobra strana online događanja je da se ono može odgođeno pogledati i to više puta.

Na koncertu su nastupili Dječji i Veliki festivalski tamburaški orkestar, nekoliko solista sa XVII. Smotre dječjih pjevača i zborova, te nagrađeni autori XXI. *Festivala bunjevački pisama*. Orkestrima je i ovoga puta ravnila prof. **Mira Temunović**, a koncert je sniman u subotičkoj Sinagogi.

Dječji tamburaški orkestar predstavio se instrumentalnim kompozicijama, te su glazbenom pratnjom bili podrška svojim vršnjacima, vokalnim solistima Smotre **Magdalen Kujundžić, Roki Piukoviću i Jakovu Vukovu**.

U izvođenju Velikog festivalskog tamburaškog orkestra na programu su bile instrumentalne kompozicije, te su se redale nagrađene pjesme s ovogodišnjeg Festivala. Nastupili su **Stanko Šarić, Slaven Stilinović** u pratnji tamburaškog sastava *Patrioti*, ansambl *Hajo*, **Iva Molnar** i **Stipan Milodanović**. Budući da je nagrada publike izostala na Festivalu zbog glasanja, sada je proglašena. Po mišljenju publike najbolja pjesma XXI. Festivala nosi naslov *Bunjevka*. Tekst za ovu skladbu potpisuje **Josip Dumdendžić Meštar**, dok su glazba i aranžman djelo autora **Vojislava Temunovića**. Pjesmu je izvela debitantica Iva Molnar. Po pravilu, nagrada se dodjeljuje autoru glazbe,

no prof. Temunović je odlučio nagradu prepustiti Ivi, te je sliku od slame pod nazivom *Tambura* autorice **Marije Sarić**, Ivi Molnar uručio predsjednik UO HGU *Festival bunjevački pisama* prim. dr. **Marko Sente**.

Sve pjesme izvedene na ovogodišnjem Festivalu snimljene su i na nosač zvuka, koji se može poručiti putem mail adrese hgu.fbp@gmail.com po cijeni od 350 dinara plus ptt trošak.

Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* je u proteklih mjesec dana privela kraju još jedan etnomuzikološki projekt. Naime, snimljen je CD na kome se nalaze zaboravljene pjesme i melodije iz bunjevačkih svatova. Ovaj projekt proistekao je iz rada na Seminaru bunjevačkog stvaralaštva u Tavankutu i objave Zbornika radova *Čuvari tradicije*. CD je produkt zajedničkog rada i istraživanja bunjevačkog narodnog stvaralaštva prof. etnomuzikologije u Muzičkoj školi u Subotici **Tamare Štricki Seg** i profesora tambure u istoj školi **Vojislava Temunovića**. Tako se na CD-u nalazi zbirka instrumentalnih pjesama i bunjevačkih kola. Vokalni solisti na ovom nosaču zvuka su prof. Tamara Štricki Seg i **Josip Francišković**, koji su se također predstavili na godišnjem koncertu. CD *Bunjevački svatovi – zaboravljene pjesme i melodije* se može nabaviti putem već spomenute mail adrese, po cijeni od 350 dinara.

Koncert je završen onako kako se nekoć opraštalo kada se odlazilo iz svatova – tradicijskim svatovskim maršom za ispraćaj.

Ž. V.

Božićni koncert Subotičkog tamburaškog orkestra

Kruna ovogodišnjeg jubileja

U godini jubileja Subotičkog tamburaškog orkestra (45), 16. prosinca u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici održan je božićni koncert. Da ovaj subotički orkestar priređuje božićni koncert nije nikakva novina, ali ovoga puta program koncerta je bio nešto drugačiji od uobičajenih tradicijskih božićnih pjesama.

Po riječima dirigentice STO **Marijane Marki** prošlogodišnji koncert je zbog pandemije izostao, te je ove godine održan 30. božićni koncert, a ovaj jubilej bio je dovoljan povod za nešto drugačiji repertoar.

»Već duže vrijeme smo planirali neki ovakav koncert, no kad dođe prosinac obično bude puno koncerata i nastupa. Prethodnih godina se događalo da imamo po dva nastupa u istom danu, te smo odlučili ove godine sve preduhitriti i početkom studenoga smo krenuli s pripremom programa. Istina, do posljednjeg časa smo čekali hoće li nam odobriti Veliku vijećnicu, ali smo se sve vrijeme spremali kao da će tako biti«, kaže Marki.

Da su se za to spremali uvjerali su i brojnu publiku kvalitetom muziciranja i tehnikom sviranja, a budući da je koncert u Vijećnici rasprodan u jednom danu, isti program je ponovljen u repriznom terminu 21. prosinca u franjevačkoj crkvi sv. Mihovila arkandela u Subotici.

»Proteklih godina smo bili sudionici tradicijskih božićnih koncerata. Ni sada ne bježimo od tradicije, koja je izvedena u prvom dijelu koncerta, ali orkestar već godinama radi na dokazivanju kako tambura nije samo tradicijski instrument nego da se na njoj može puno toga. To smo već dokazali, kako klasičnim kompozicijama, filmskom glazbom, evergreenom, pop, jazz glazbom... Dokazali smo da tambura može puno toga što njoj nije svojstveno ili bolje reče-

no što ljudi nisu navikli slušati na tamburi. To smo utkali i u ovaj božićni program«, pojašnjava sugovornica.

U prvom dijelu koncerta izvedene su tradicijske pjesme s ovih prostora, a potom poznate svjetske skladbe koje su sinonim za Božić, te su se redale zabavne skladbe suvremenika koji su u pjesmama oslikali božićne impresije.

Uz veliki i dječji Subotički tamburaški orkestar prvi puta je nastupio ženski zbor *STO Choir singers* i dječji zbor *Zvezdice STO*, te vokalni solisti **Antonija Dulić**, **Marija Kovač**, **Ante Crnković**, **Bojan Bukvić**, **Stefana Lazić**, **Martina Cvijin** i **Jakov Vukov**, kao i gosti koncerta **Mario Bošnjak** (udaraljke) i **Filip Čeliković** (klavir).

Ženski zbor formiran je za ovu prigodu, te je sada prvi put nastupio u pratnji orkestra.

»Iako je zbor novina, to je već dugo bilo prisutno u našim planovima i mislima. Zbor čine žene, djevojke koje su na neki način već surađivale s orkestrom ili bile njegove članice u proteklom godinama. Iskreno rečeno: kada smo počeli s ovom idejom, bojala sam se kako će to biti i spremila sam se na skromnu brojku, da bismo na kraju dostigli broj od 25 članica. Interesiranje je prisutno, te se nadam kako će još biti prilike da nastupimo skupa«, kaže Marijana Marki i pojašnjava kako je i dječji zbor *Zvezdice STO* formiran za ovu priliku, te da se od njih očekuje da jednoga dana izrastu u »zvijezde«, odnosno vokalne soliste orkestra.

Nova godina donosi i nove planove i angažmane, a po riječima sugovornice, u Subotičkom tamburaškom orkestru ih ima. Što će se uspjati ostvariti predstoji nam tek vidjeti. Ono što je sigurno, tamburaši bez neke veće pauze nastavljaju s radom i hrabro koračaju ka zlatnom jubileju.

Ž. V.

Deset godina stvaranja lijepoga

Hrvatska likovna udruga *Croart* u povodu desete obljetnice rada udruge organizirala je izložbu slika u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Otvorenje izložbe na kojoj su se predstavili članovi udruge i gostujući autori održano je u adventsko predvečerje 20. prosinca. Izloženi radovi nastali su na likovnoj koloniji u povodu desete obljetnice rada *Croarta* koja je održana u rujnu ove godine u ambijentu Kluba prijatelja *Bačvanke* u Aleksandrovu.

Udruga *Croart* formirana je početkom 2011. s ciljem okupljanja ljubitelja likovne umjetnosti, razvijanja i njegovanja kulturne tradicije, očuvanja baštine, promicanja kulturnog naslijeđa vojvođanskih Hrvata. Udruga *Croart* broji 35 članova od kojih su 27 slikari, a ostali su ljubitelji likovne umjetnosti i velika potpora radu udruge. Upravo 27 slikara je na ovoj izložbi predstavilo svoje radove, kao i četvero gostiju.

Na ovoj izložbi slikarskim djelima su se predstavili **Cecilija Miler, Cilika Dulić Kasiba, Katica Seleši, Eva Horvat Uzon, Slobodan Zovko, Snežana Buljovčić, Ružica Miković Žigmanov, Kristijan Sekulić, Anđelka Dulić, Nela Horvat, Sándor Kerekes Keš, Marta Pestalić, Kata Šetrov, Miodrag Mišo Boroš, Jasmina Gina Tabak, Nera Pletikosić, Ankica Perge Karačić, László Kelcs, Ildiko Eva Monuš, Maja Kovač, Julijana B. Gurbić, Rozalija Ilić, Jadranka Gaćeša Vučetić, Larisa Đurić, Ante Karačić Karas, Čedo Lišić, Marta Lišić, Divna Lulić Jovčić**, kao i gosti: **Ivan Vajda** (Hrvatska), **Vladimir Doroghazi** (Srbija), **László Hubert i Lajos Vicai** (Mađarska).

Izložbu je otvorio povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović**.

»U desetoj godini postojanja naša likovna udruga ovom izložbom iznova potvrđuje kontinuitet svoje prisutnosti na likovnoj sceni, kako Subotice tako i Vojvodine. Možemo uočiti da je na platnima prisutno obilje likovnih dojmova, impresija i shodno tome zasebnih slikarskih poetika; uglavnom su dominantni radovi figuralnog izričaja, uz poneku samosvojnu apstraktnu kompoziciju. Šarolikost slikarskih opredjeljenja zasigurno je jedan od tipičnih osobina nastalih radova, kako u ovoj godini tako i u nizu ranijih kolektivnih izložbi članova i članica udruge, te gostujućih slikara na poznatim kolonijama međunarodnog tipa, naime – u pitanju su Likovna kolonija *Panon* i Likovna kolonija *Stipan Šabić*. Raznolikost stilova, tehnika i likovnih postupaka kao prepoznatljivi znamen ove udruge ujedno su i pokazatelj njene otvorenosti ka novome, ka spajanju onoga tradicionalnoga s inovativnim.«

Posjetitelje izložbe i slikare je pozdravio i predsjednik udruge *Croart* **Josip Horvat**, a otvorenju su nazočili i konzul savjetnik Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici **Ivan Rukavina** i predsjednik odbora HNV-a za kulturu **Vojislav Temunović**.

U programu otvorenja sudjelovali su **Antonija Dulić** uz pratnju tamburaškog ansambla *Hajo* i pjesnikinja **Nevena Mlinko**, koja je čitala svoju poeziju. Izložba će biti otvorena do 3. siječnja 2022. godine.

Z. S.

Kulturna događanja u Surčinu povodom božićnih blagdana

Božić u Surčinu

U okviru projekta »Božić u Surčinu 2021.« Hrvatska čitaonica *Fischer* organizirala je nekoliko događaja. Nakon otvorenja božićne izložbe kreativne sekcije u petak, 17. prosinca, uslijedila je filmska retrospektiva božićnih izložbi od 2016. do 2021. godine, a u

Igrokaz o običajima

Igrokaz *Božićni običaji* temelji se na tekstu iz knjige *Božićni običaji u Surčinu* **Katice Naglič**. Također, zapisi o božićnim običajima u Surčinu upisani su i knjizi *Identitet srijemskih Hrvata kroz prizmu tradicijske baštine*.

»Glumci su u predstavi prilagodili tekst iz knjige. Tendencija je bila da se prikažu svi božićni običaji od početka adventa do polnoćke, ali radnja predstave je postavljena na Badnjak. Glumci u predstavi su naši aktivni članovi: **Kata Božanić, Stjepan Volarić, Ivica Ščulac, Jelisaveta Lela Stošić, Ana Naglič** i djeca **Marija i Đorđe Božanić** i pjevači **Marina i Pavle Beljan**, koji su svojim glumačkim umijećem predstavili božićne običaje. Cilj nam je bio kroz predstavu obnoviti božićne običaje i potaknuti one obitelji koje ih ne žive, da ih počnu prakticirati«, izjavila je Katica Naglič.

Jelisaveta Lela Stošić zaslužna je za cjelokupnu organizaciju predstave.

»Moj pokojni djed, moj dejka, bio je veliki vjernik i za njega su Badnjak i Božić bili najsretniji kršćanski blagdani. Četrdeset godina sam živjela pod istim krovom s mojim dejkom i ne mogu nikada zaboraviti koliko je on bio sretan i veseo tijekom tih blagdana. Ta sreća se prepoznavala po sjaju u njegovim očima. Kroz taj sjaj dao je energiju nama djeci da radimo na očuvanju tih običaja. To me potaknulo da skupa s majkom **Ljerkom Vlačina** na temelju teksta Katice Naglič uradim scenarij za ovu predstavu«, izjavila je Stošić.

Projekt »Božić u Surčinu 2021.« financijski je podržao Središnji državni ured za Hrvate izvan RH.

S. D.

utorak, 21. prosinca, publika je u prostorijama udruga imala priliku pogledati igrokaz *Božićni običaji*. U sklopu istoga projekta, 28. prosinca planirano je održavanje susreta *betlemaša* svih generacija, te božićni koncert koji će se biti održan početkom siječnja.

Retrospektiva izložbi

Od samog početka rada, u kontinuitetu, kamerom su ispraćeni svi bitniji događaji vezani za rad kreativne sekcije pa samim tim i božićne izložbe. Rezultat toga je i filmska retrospektiva božićnih izložaba.

»Pokretne slike su još jedan od naših kreativnih trenutaka stvarnosti i jedno svjedočanstvo za buduće generacije. Zato se trudimo da sačuvamo što više naših zajedničkih trenutaka i ovekovečimo uspomenu. U tome nam nesebično pomaže snimatelj **Zoran Milojević**, koji umije uhvatiti pravi trenutak i kamerom otkriti dubinu života. Uz naše snimke, podsjetili smo se i priloga iz emisija RTV-a i tekstova iz tjednika *Hrvatska riječ*, u kojima je svaka naša izložba bila praćena, te lijepih druženja u Zemunu, u prostorijama Zajednice Hrvata Zemuna *Ilija Okrugić*, gdje smo često gostovali s izložbom. Retrospektiva pokazuje kako su se izložbe iz godine u godinu bogatile novim idejama, nadahnućima i načinima viđenja Božića, kao i novim tehnikama. Prihod od izložbi pomagao je daljem radu sekcije i same udruga, a također se koristio i u humanitarne svrhe«, istaknula voditeljica kreativne sekcije **Veronika Živanović**.

Danica na zalasku godine

Katoličko društvo *Ivan Antunović* objavilo je tijekom došašća novo izdanje *Subotičke Danice*, za 2022. godinu. U najboljoj tradiciji kalendara-godišnjaka, *Danica* je, kako kaže u uvodniku njezin urednik **Josip Štefković**, »Pomalo tradicionalna, nema u njoj nikakvih instant poučaka. Ipak, ona ima lijepi broj svojih čitatelja, mnogi ju drže poučnom i korisnom. Zato, neka je hvala i svima onima koji su *Subotičku Danicu* kroz povijest stvarali i uređivali. Hvala i ovogodišnjim suradnicima *Subotičke Danice*. Pokoljenja će ih pamtit, a Svevišnji, za njihov doprinos, obilato nagraditi. Za *Danicu* se još uvijek radi za vatikansku valutu: Bog plati.«

Na početku ovogodišnjega izdanja, mons. dr. **Andrija Anišić** priredio je papino apostolsko pismo o sv. Josipu. U rubrici *Duhovnost* o. **Mato Miloš** piše o Blaženoj Djevici Mariji u životu i duhovnosti karmelićanke sv. Elizabete od Presvetog Trojstva, a mons. **Stjepan Beretić** o novim blaženima Poljske, ove godine beatificiranim kardinalu **Stefanu Wyszyńskom** i redovnici **Elzbiety Rózi Czacka**. Još jedan karmelićanin, o. **Zlatko Žuvela**, u istoj rubrici piše na temu »Pravednik će cvasti kao ljljan. I zauvijek će cvasti pred Gospodinom«. Meditativnim tekstovima čitateljima se i ovoga puta predstavila **Nataša M. Firanj**, kao i vlč. **Daniel Katačić** koji promišlja o otajstvu »čudesne razmjene«.

Rubrika o našem kandidatu za sveca, o. Gerardu, donosi temu koju je obradio njegov subrat o. **Mato Miloš**: »Smijemo li slugu Božjega o. **Gerarda Tomu Stantića** zvati mistikom našeg vremena?«.

Rubrika *Narodno blago* posvećena je podunavskim Šokcima. **Ruža Silađev** piše o proljetnoj prehrani Šokaca u Sonti nekada, a **Sonja Periškić-Pejak** o mladencima, zaboravljenom božićnom monoštorskom običaju. I u rubrici *Korisno Danica* predstavlja članak koji tematizira Monoštor: **Marija Šeremešić** predstavlja monoštorsku kuhinju. U *Štivu za trenutke odmora* predstavlja se dva tekstovima **Alojzije Firanj**.

Malu Danicu je uredila **Katarina Čeliković**, dok je priloge mladih Subotičke biskupije – aktualije, razgovore,

meditacije i vijesti – uredila **Larisa Skenderović**. U rubrici *Obitelj*, koju je uredio bračni par **Vesna i Ladislav Huska**, priređeni su razgovori s obitelji **Tanje i Ivana Vukova**, te obitelji **Ane i Petra Gakovića**.

U rubrici *Kultura mons.* dr. **Andrija Anišić** donosi vrlo zanimljiv prikaz portreta i spomen-ploča biskupa **Ivana Antunovića**, u kojem će čitatelji, između ostalog, saznati je li konačno pronađena portretna fotografija Antunovića. **Davor Bašić Palković** predstavlja knjišku produkciju Hrvata u Srbiji u godini na izmaku.

Daničini autori se prisjećaju i naših velikana: **Marjan Ostrogonac** piše o dominikancu **Tomi Verešu**, a **Zvonimir Orčić** o **Nesti Orčiću**, akademskom kiparu i restauratoru. Na ove se tekstove naslanja rubrika *Povijesni kutak*, u kojoj vlč. **Dražen Skenderović** piše o **Deszöu Bajsa Vojnitsu**, župniku subotičkih župa sv. Roka i sv. Terezije, a **Etuška Barić** i **Mariška Patarčić-Kubatov** o crkvi u Gari. Mons. **Bela Stantić** piše o 50. obljetnici subotičkog *Josephinuma*, mons. **Andrija Anišić** o zlatnom jubileju redovničkih zavjeta s. **Zrinke Glavaš**, a **Szilárd Balcsák** o 50 godina svećeništva mons. **Józsefa Nagya**. **Tomislav Vojnić Mijatov** piše na temu »Odgoj na hrvatskom jeziku – neiskorišteno blago našeg naroda«.

Tu su i rubrike koje predstavljaju radosti naših krajeva zbog redovničkog i biskupijskog mladomisnika i našeg đakona, te sjećanje na dva preminula svećenika i jednu redovnicu. Kronikom T. Vojnića Mijatova završava se ovaj kalendar. Hvale je vrijedno reći da je i ovoga puta *Danica* oplemenjena pjesmama (većinom) bačkih pjesnika: **Ivana Andrašića**, s. **Blaženke Rudić**, **Anite Đ. Marjanović**, **Željke Šeremešića**, **Katarine Firanj**, **Željke Zelić-Nedeljković**, **Ivana Pašića**, **Ivana Dodiga**, **Ivana Tumbasa**, **Kate Kovač**, **Marka Kljajića**, **Ljiljane Bačlije**, **Ljubice Gurinović**, **Marice Mirkut**, **Tomislava Žigmanova**, **Katarine Čeliković**, **Zlatka Gorjanca** i **Pavke Domić**.

Subotička Danica može se nabaviti u svim crkvama u Subotičkoj biskupiji.

M. Tucakov

Patrijarh Srpske pravoslavne Crkve čestitao Božić

Ovogodišnja božićna čestitka patrijarha Srpske pravoslavne Crkve **Porfirija** upućena katolicima i svim kršćanima koji slave Božić po gregorijanskom kalendaru, nadahnuta ekumenizmom i bratskim zajedništvom, izrečena je u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu 20. prosinca, prenosi Radio Marija Srbije. Patrijarh Porfirije svečano je dočekan uz zvuke drevnih zvona i orgulja katedrale, a uz beogradskog nadbiskupa i metropolita mons. **Stanislava Hočevara** dočekali su ga brojni svećenici Beogradske nadbiskupije. U pratnji patrijarha bio je Njegovo Preosveštenstvo **Justin Jeremić**, vikarni episkop hvostanski, a susretu je nazočio i direktor Uprave za suradnju s crkvama i vjerskim zajednicama dr. **Vladimir Roganović**. Susret i prigodni govori održani su u multimedijalnoj dvorani pastoralnog centra »Papa Ivan Dobri«.

Tijekom bratskog razgovora, patrijarh je obećao da će Srpska pravoslavna Crkva u znak bratske ljubavi i solidarnosti dati donaciju za obnovu pastoralnog centra, kako bi i katolici imali sve potrebne uvjete za normalan vjerski život, spominjući svoje iskustvo sredine gdje je Pravoslavna crkva manjinska i bratska, podrška joj je uvijek značila od većinske Crkve.

Prigodnu čestitku za Božić svim katolicima u Srbiji uputio je i dr. Roganović, ističući da Republika Srbija pomaže katolike i sve vjerske zajednice u Srbiji onoliko koliko može.

Božić je vrijeme radosti

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Ovih dana društvenim mrežama kruži crtež Marije i Josipa koji dolaze pred grad koji je okićen i spreman za proslavu Božića, ali oni ne mogu ući, jer je grad ograđen žicom. Božić je došao, Isus se rodio, a je li se rodio i u našem domu, ili smo mu to onemogućili?

Vjernici su spremno dočekali Isusa

Nepravедno je stalno govoriti i pisati kako je marketing izgurao Isusa iz Božića, kako je komercijalizacija, koja dolazi sa Zapada, potpuno potisnula smisao ovog radosnog blagdana. Vjernici se za njega itekako pripremaju. Prije koji dan pune crkve su bile onih koji su čekali ispovjediti se, kako bi očistili svoje srce da bi se u njemu Isus mogao roditi. Mnogi vjernici su cijelo došašće dolazili na zornice i nastojali se istinski pripremiti za Kristovo rođenje. Čuju se iz mnogih kuća božićne pjesme posvećene Isusu, a ne Djeđu Božićnjaku.

Naravno, ima raznih tipova vjernika, pa tako i onih kojima je Božić ostao tek lijepa uspomena na djetinjstvo, koju žele evocirati svake godine, te i svojoj djeci stvoriti takve uspomene. Za njih je Božić samo lijepi običaj, te sve što se posljednjih godina piše i govori o Isusovom rođendanu bez Isusa, cilja se na ovu skupinu.

Nije ovo Isusu novina da je neprihvaćen i neprimijećen. »K svojima dođe i njegovi ga ne primiše« (Lk 1,11). Bilo je tako već na samom početku, za njega se nije našlo mjesta u cijelom Betlehemu, pa se rodio u štali. A kasnije, kada je počeo svoje javno djelovanje, imao je toliko mnogo protivnika da je završio na križu. Danas, na ovaj Božić, on dolazi među nas, među svoje. Zato se radujemo ako smo među onima koji su ga ipak prepoznali i u svoje srce primili. Naše je srce poput one male betlehemske štalice koja mu je pružila utočište, mi

smo poput učenika koji su u njemu prepoznali Mesiju i slijedili ga.

Radujemo se

»A onima koji ga primiše podade moć da postanu djeca Božja« (Lk 1,12). U ovo vrijeme kada svi žele i očekuju neke darove, mi primismo najveći mogući dar i to od samog Krista. Jer ga primamo u svoje srce, on nam daje da postanemo djeca Božja. I eto nam razloga za neopisivu radost. Tko nas može ljubiti više od Boga, tko nas može zaštititi bolje od Boga, tko nam može darovati radost veću od Boga? On nam je i sama sebe darovao. Rodio se za nas u štalici, jer je jedino tako mogao dočarati ljudima koliko mu je do njih stalo, da kod njega nema privilegiranih. Privilegije si osiguravamo sami, ako smo ga otvorena srca primili, prima i on nas, a ako smo mu zatvorili vrata, on je ostao s druge strane, ne namećući se.

Božić je. Radujemo se. Bog se rodio za nas. Svevišnji je u liku novorođenčeta zakoračio u naš svijet da nam donese spasenje. Veliko otajstvo i veliku radost krije prizor štalice, u koji su nam uprti pogledi ovih dana. Ta je štalica i dijete u njoj izvor naše nade i znak Božje ljubavi. To nam je dijete garancija da Bog čovjeka nikada neće napustiti, jer smo po njemu i svi mi djeca Božja.

Stoga, u ova teška vremena, puna neizvjesnosti i tjeskobe zbog svega što se oko nas događa ipak imamo razloga za radost. Bog je pobijedio smrt, pobijedit će i s nama sve ovozemaljske nedaće. Dijete rođeno u štali je Kralj svega stvorenja, a mi smo oni koji u njega vjerujemo i koji mu se, osobito u ove dane, klanjamo. Naš je Kralj uvijek pobjednik, zato je Božić u svakome pogledu za nas vrijeme radosti, jer Bog dolazi da nas spasi.

Božićni običaji u Petrovaradinu

Vrijedno i bogato naslijeđe

Malo koje mjesto u Srijemu baštini toliko bogatstvo i raznolikost božićnih običaja kao Petrovaradin. To može zahvaliti ne samo raznorodnoj etničkoj strukturi nekadašnjega katoličkoga grada iz koje se izdiferencirao specifični i mjestu svojstveni urbani kulturni obrazac, nego i pojedincima, poput opata i poligrafa Ilije Okrugića Srijemca i književnika i glazbenika Stanislava Prepreka. Iza tih velikana ostalo je vrijedno autorsko naslijeđe božićnih koledarskih, narodnih, glazbenih i brojnih drugih običaja, specifičnih po mnogo čemu

Žito (mlada pšenica) sijala se na spomendan svete Lucije – 13. prosinca što je običaj i u današnje vrijeme, premda se u nekim kućama sijala i na svetu Barbaru – 3. prosinca.

Krizbam (zimzeleni bor) se redovito kitio (ukrašavao) kuglicama i saloncukerima (bombonima od šećera) dan prije Badnjaka – 23. prosinca, na tzv. Tucindan kada je i spomendan svetoga Viktora. Neke obitelji kitile su ga na Badnji dan (Badnjak). Na Tucindan se običavalo i piliti ručnom pilom nešto veća količina drva za ogrjev (grijanje), jer se vjerovalo da će kokoši u narednoj – novoj godini nositi (donijeti) onoliko jaja koliko prilikom piljenja drva otpadne piljevine. Postojalo je i vjerovanje da na Tucindan djecu ne bi trebalo tući, jer bi im se mogli pojaviti čirevi. Stoga su djeca toga dana nastojala biti poslušna. Vjerovanje u pojavu čireva vrijedilo je i za djecu koja bi se međusobno tukla.

Badnji dan

Na Badnji dan (24. prosinca) oko 9 sati prije podne, nakon namirivanja sitne i krupne stoke, odrasli muškarci išli su u čestitanje Badnjaka, uglavnom kod familije (rođaka). Prilikom ulaska u kuću i susreta s ljudima, badnjak bi se čestitao jednostavnim riječima: »Čestitam vam Badnji dan«. U toploj prostoriji ukrašenoj krizbamom i milihrotom (pletenicom ili pogačom od brašna i jaja), kompotom i svijećom na stolu, nazdravilo bi se s rakijom, te bi se ponegdje jele i kokice, budući da se prema staroj crkvenoj praksi toga dana održavao post (nemrs). Kad bi se izdivanili (ispričali), rođaci bi znali skupa otići do druge obitelji rođaka ili zasebno, te se nakon obilaska i čestitanja vratili svojim kućama i obvezama prema stoci.

U čestitanje Badnjaka išla su i djeca, isključivo muška starosti između 7 i 12 godina. Čestitanje se obavljalo rano ujutro, od 6 sati do 8 sati. Najčešće bi išlo jedno dijete, a rjeđe dva (osim u slučaju da dijete ima mlađega brata, pa ga želi povesti sa sobom, kako bi skupa dobili više novaca).

Dijete otvori vrata kuće obitelji u koju su došli čestitati Badnjak i javi se pozdravom: »Hvaljen Isus«. Ukućani odgovore: »Na vijeke«. Zatim zatvori vrata, sjedne na zemljom ili ciglom popločani pod iza vrata (tako da dok

traje čestitanje nitko ne može izvana ući niti van izaći) i počne recitirati:

»Čestitam vam Badnji dan! Što od Boga želite nek vam Bog da: guščića, pilića, prasića, krava, teladi, konja, ždrebad, ovaca, punu kesu novaca, pun podrum vina i rodnu godinu. Manje radili – više imali!«.

Ponekad se znalo dogoditi da se čestitar pred kraj recitiranja zabuni, pa napravi lapsus govoreći: »Više radili – manje imali«.

Dijete zatim ustane, primi novčani dar od domaćina (ili ga sam uzme s obližnjeg stola gdje ga je gazda već pripremio) koji mu kaže: »Evo, za čestitara« (ili ga oslovi po imenu, ako ga poznaje). Dijete se zahvali na novcu i odlazeći se pozdravi riječju »zbogom«. Gazda obično ne prati čestitara do kapije, osim ako planira zaključati kapiju, kako ne bi morao primati nove čestitare.

Nije svaka obitelj bila darežljiva prema čestitarima (neki, dakako, nisu bili ni u mogućnosti), pa bi umjesto novaca djecu darivali jabukama ili šakom (neočišćenih) oraha. Bilo je i anegdota da su neki čestitari, iskusiivši slabu darežljivost pojedinih sugrađana tijekom prošlogodišnjega Božića, prije nego bi počeli recitirati čestitku upozorili gazdu da više neće čestitati za jabuke i orahe.

Za sve ovo vrijeme domaćice bi vrijedno pripremale večeru koja će se blagovati predvečer – oko 18 sati. Za stolom su bili samo ukućani, a na trpezi obično pečena riba (šaranska ili druga sitnija dunavska, odnosno barska riba) u riži. Uz ribu se pilo domaće vino – crvena slanka-

Petrovaradinski čestitari Božića na Badnju večer 2012. godine

menka – čisto ili kao špricer (vino pomiješano sa sodom), dok bi djeca pila slatko vino (ostavljeno nakon berbe te godine u staklenim balonima u čiji se grlanjak (grlo) dodavao salicin, radi čuvanja od plijesni i kiselosti). Siromašnije obitelji bi umjesto ribe na Badnjak blagovali rezance s makom ili sa sirom, odnosno orajima (orasima). Vrijeme nakon večere bilo je ispunjeno ozračjem božićne noći. U njemu se običavalo pjevati božićne popijevke i pripremati za odlazak na svečanu misu polnoćku koja je počinjala točno u polnoć.

U običajima vezanim uz Badnji dan važnu ulogu imala je i slama kao obilježje siromaštva i skromnosti u kojoj je bio položen novorođeni Spasitelj svijeta. Snop slame unosio se u sobu u kojoj je bio postavljen bor. Snop bi se stavio pod stol (ako je manji stol – jedan snop, a ako je veliki – onda i do četiri ili pet vezanih snopova slame) ili bi se slama razbacala na zemljani pod po cijeloj prostoriji. Djeca bi ležala na slami (odmarala se, a i zadrijemala), grijući se seljačkom furunom (peći).

Čestitanje Božića na Badnju večer

Običaj čestitanja Božića započeo bi na Badnju večer (oko 18 sati) okupljanjem dvoje ili troje dječaćića starosti od 8 do 12 godina u kući jednoga od njih (obično onoga čija je kuća bila na putu prema crkvi). Tu bi se obavile posljednje pripreme i dogovor pred polazak i obilazak pojedinih obitelji. Nakon što bi se poslužili kolačima i zalili

ga (popili) slatkim vinom, pošli bi u čestitanje po kućama čije su kapije otključane. Ušli bi u dvorište, došli pred vrata ulaza u kuću, one prostorije u kojoj ima svjetla (obično osvijetljene petrolejskom lampom) i pred vratima, u dvorištu započeli pjevati koledarsku popijevku *Vesel'te se, braćo danas*.

Nakon toga čestitaju otprilike ovim riječima:

»Čestitam vam Kristovo porođenje, svima ljud'ma na spasenje.

Djevica je Božja Mati, koja će vam sva blaženstva dati. Duše spasenja. Amen«.

Nakon otpjevanje popijevke, domaćin otvara vrata i poziva čestitare unutra da se malo ogriju i okrijepe (rjeđe se čestitare čašćavalo jelom i pićem). Djeca prihvate poziv i uđu u kuću, čestitajući Božić riječima: »Sretan Božić«. Domaćin im za trud da malo novaca, pa bez većeg zadržavanja (i bez sjedanja), djeca odlaze, zahvaljujući na daru, te nastavljaju put ka nekoj drugoj kući, tj. obitelji.

Ukoliko se dogodi da se neki od domaćina ogлуši na pjevanje djece pred svojim vratima, te uopće ne izađe van, niti im pruži gostoprimstvo, neka bi djeca poslije gore spomenute pjesme glasno izrekla domaćinu pogrdnu čestitku sljedećim riječima: »Imali orlove nokte i šugavo dupe«, bježeći na ulicu da ih gazda ne bi dohvatio pod šake.

Kako bi oživio barem dio običaja čestitanja Božića na Badnju večer, u novije vrijeme je jedan manji tamburaški vokarno-instrumentalni sastav s dijatonskom harmonikom na čelu običavao obilaziti kuće pojedinih Petrovaradinaca, pjesmom im čestitajući Božić. Obavezna bi bila već spomenuta koledarska popijevka *Vesel'te se, braćo, danas* kao i čestitka. Nakon toga bi slijedio ulazak čestitara u kuću domaćina, izvedba još nekoliko poznatijih božićnih popijevaka te okrjepa jelom i pićem.

Zapadna tradicija Kriskindle nije mimoišla ni Petrovaradin. Na Badnju večer, nakon večere, u kuće u kojima ima male djece, dolazila bi Kriskindla. Bila je to najčešće teta, susjeda ili druga rođaka obitelji djece koja bi za ovu priliku, da ostane neprepoznata, navukla bijeli čaršav (plahtu) s prorezima za oči, demonstrirajući strogoću i autoritet pred najmlađim ukućanima. U ruci bi imala šibu kojom bi, da zaplaši djecu, simbolično udarila mamu ili tatu, te djecu ispitivala jesu li bila dobra tijekom godine, jesu li učila i sl. Dobroj djeci donosila je više darova (orah, suhe šljive, smokve, slatkiše, drvene igračke, neki odjevni predmet i sl.) koje su zapravo roditelji pripremili, a neposlušnoj obično manje, kao kaznu i opomenu da se poprave.

Božić

U petrovaradinskim crkvama Božić je, kao i danas, započinjao svetom misom polnoćkom, u sklopu tzv. božićne mise *Hajdmo, Hajdmo*, čije je pjevane dijelove spjevao i uglazbio Ilija Okrugić Srijemac. Riječ je o pravom glazbenom remek-djelu s prekrasnim popijevkama koje bogate ne samo petrovaradinsku tradiciju proslave Božića

nego i cjelovitu hrvatsku baštinu pjevanja toga vremena. U svom se obliku ova misa uvijek pjevala kao jedna cjelina. Jedan od najvećih kurioziteta je popijevka *Ustajte, pastiri*, koju je zbor počinjao pjevati petnaest minuta prije početka polnoćke, a prethodio joj je, prema starom običaju, neki božićni pastirski napjev (instrumentalna skladba) – preludij koji se svirao na orguljama, ispočetka tiho, pa sve jače i jače, do punog zvuka orgulja pred početak navedene popijevke.

Popijevka koja se pjeva na »prikazanje« i »svet« kao dijelove svete mise zapravo je mala crkvena kantata koju je Okrugić nazvao »Majka Božja pri jasliah uspavljuje Isukrsta«. Pjeva je izmjenično sopran-solo i zbor. Ovu Okrugićevu misu upotpunjuju od njenoga nastanka i popijevke *Danas se čuje, Pojmo glasno i Vesel' te se, kršćani*, koje se i svojim riječima i napjevom u potpunosti uklapaju u nju, kao da je i njih napisao sam Okrugić. Nije isključeno da nije. Na kraju polnoćne svete mise na orguljama se sviralo tradicionalno *Pastirsko kolo*, što je sasvim u skladu s cijelim božićnim ugođajem, jer je i kralj David plesao pred Zavjetnim kovčegom u Gospodnju slavu i čast. Među neizostavnim popijevkama u božićnoj noći izvodila se i svjetski poznata skladba *Tiha noć*. Sve navedene skladbe maestralno je harmonizirao skladatelj i orguljaš Stanislav Preprek.

Uz ove popijevke dodana je i popijevka *Veselje ti navješćujem* s tri napjeva koja su se u svoje vrijeme pjevala na božićnim večernjama, umjesto lauretanskih litanija (litanija, tj. pohvala u čast Blaženoj Djevici Mariji). Ovdje i napjevi i riječi odišu Okrugićevim duhom, a mogu se pjevati na svakoj božićnoj svetoj misi.

Bio bi lijep običaj da se božićna misa *Hajdmo, hajdmo* izvodi kao cjelina, kako se to činilo u Okrugićevo vrijeme i sve do nedavno u Petrovaradinu.

Odmah nakon svečane polnoćne svete mise kojom je Božić započeo Petrovaradinci bi pred crkvom usmeno razmijenili prve čestitke, govoreći »Sretan Božić!«. Potom bi pošli kućama, isprva korporativno kroz glavne ulice koje su vodile do crkava, a onda u manjim grupama i pojedinačno, svatko prema svojoj kući. Bila je to svečana i dostojanstvena kolona pobožnih vjernika koje već duže vremena, a napose danas, više nema. Taj i takav Petrovaradin sa svojim prekrasnim običajima, ponosit na svoju povijest i bogatstvo danas odaje posljednje znakove života.

Na prvi dan Božića – 25. prosinca, duže se spavalo, jer se i kasno leglo. Polnoćka sa svojim svečanim dijelovima trajala je duže od uobičajene nedjeljne svete mise – do oko sat i pol vremena. Nakon doručka i namirivanja stoke ponovno se odlazilo u crkvu – na tzv. poldanicu ili danju božićnu svetu misu koja je jednakom svečanošću slavila Kristovo rođenje. I prije nje i poslije ljudi bi čestitali Božić jedan drugome, a potom se vraćali u svoje domove gdje će posebno svečano i u zajedništvu svoje obitelji blagovati božićni ručak. Na trpezi je obično bila poslužena pureća ili pileća juha, pečena purica ili pile uz krompir-salatu s lukom i celerom, domaći kruh – pečen u seljačkoj furuni i naposljetku kolači (štrudla s makom ili orajima, kiflice sa salom, pogačice s čvarcima i drugi sitni kolači – puslice, štanglice, zvjezdice s pekmezom posute šećerom u prahu, oblatne itd.). Torta najčešće nije bila dio božićne trpeze.

Božićno vrijeme slavilo se i tjednima poslije, kroz cijeli prosinac i dio siječnja, sve do svetkovine Krštenja Gospodinova. Duh božićnoga vremena najduže se zadržavao u crkvama, u kojima su se božićne popijevke pjevale sve do svetkovine Svijećnice (2. veljače), dokad su i okićeni krizbami ukrašavali svetišta i oltare. Dekoracija krizbamom i slamom u kućama je ostajala kraće. Sklanjala se obično nakon blagoslova obitelji.

Petar Pifat

Božić u župi Uzvišenja sv. Križa u Petrovaradinu, 1967.

Na spomendan Nevine dječice – 28. prosinca Crkva se spominje događaja iz Novoga zavjeta u kojem je judejski kralj Herod naredio pokolj nevine muške dječice u Betlehemu, misleći da će se time riješiti i Krista za kojega su mu mudarci rekli da će biti novi Kralj. Za taj spomendan također je bio vezan jedan stari običaj koji se u Petrovaradinu održao i neko vrijeme nakon Drugoga svjetskoga rata. Riječ je o tzv. šibarima. Tradicija je to prema kojoj dečki starosti od 17 do 20 godina (koji još nisu bili u vojsci), organizirano u grupama nose spletene vrbove šibe, obično po tri, okićene šarenim vrpčama, a po mogućnosti i cvijećem, zbog čega se i zovu šibari. Idu noću od kuće do kuće u kojima ima djevojaka, pjevajući neku poznatiju božićnu popijevku, poput *Narodi nam se*, ali s posebnim napjevom koji se razlikuje od onog u crkvi i naziva se »šibarski«.

Šibari u kuće ulaze i šibama simbolično udaraju djevojke s nekoliko zamaha. Šibe su dečki sami pravili od pruca koje raste u šumi ili bi im od savitljivih vitina napravio domaći korpar. Bili su to korbači dužine malo više od metra na čijem bi kraju bio zavezan konopac oko 20 cm, a iza njega tzv. švigar (vršni dio korbača, ispleten od biljke rafija) koji prilikom snažnog zamahivanja šibe u zraku stvara zvuk pucnja.

Osim šibe za šibanje djevojaka, svaki je sudionik ovog običaja imao preko ramena obješeni ispleteni korbač

od nekoliko (3-4 vitine) šiba okićen cvijećem koji je služio kao ukras.

Nakon pripreme rekvizita (šiba), grupa mladića krenula bi navečer oko devet sati predviđenim planom obilaska ulica i kuća u kojima ima djevojaka. Mladići i djevojke, kako to biva u jednoj sredini kakav je Petrovaradin, znali su se međusobno, a i djevojke su očekivale ili se nadale posjetu šibara te večeri ili noći. Često bi išli s harmonikom ili tamburaškim instrumentima, te bi u dvorištu (nakon što jedan od šibara preskoči kapiju i otvori ostalima, jer bi bila zaključana) pred vratima zapjevali jednu božićnu pjesmu. Potom bi, sve dok djevojka ne ustane i otvori im vrata, nastavili s pjevanjem i drugih poznatijih popijevaka (dalmatinskih i dr.). Kada bi djevojka otvorila vrata, dečki bi je pozdravili s »Hvaljen Isus« ili »Dobra večer«, na što bi ona uzvratila pozdravom. Pozvala bi ih unutra u kujnu (kuhinju) ili drugu primaću prostoriju gdje bi se šibari na stoječki okupili oko stola te posluženi rakijom i vinom nadzdravili domaćici i jedni drugima, zadržavajući se malo u razgovoru. Prilikom ulaska u kuću svaki bi šibar (osim svirača, najvjerojatnije) svojom šibom simbolično udario jedanput ili dvaput djevojku po zadnjici, na što bi poneka djevojka znala uzviknuti: »Jao! Nemojte jako!«. Nakon zadržavanja 15-20 minuta bi otišli, bivajući ispraćeni od mlade gazdarice do izlaza.

Petar Pifat

Stari običaji na nov način

U Osnovnoj školi *Ivan Milutinović* održana je radionica na kojoj su učenici hrvatskih odjela izrađivali figurice za božićnjake. U izuzetno veseloj i radnoj atmosferi naučili smo koje su figurice obvezne na božićnjaku i kako se one izrađuju. Mame i bake su nam pomogle ispeći kolače. Završeni božićnjaci izloženi su na 25. izložbi božićnjaka koja je otvorena 10. prosinca u Gradskoj kući. Kroz igru i praktičan rad naučili smo nešto novo, naučili voljeti i njegovati svoje običaje, te s radošću iščekivati rođenje malog Isusa.

Marija Kujundžić i
Josipa Ivanković Radak,
IV. c, OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica

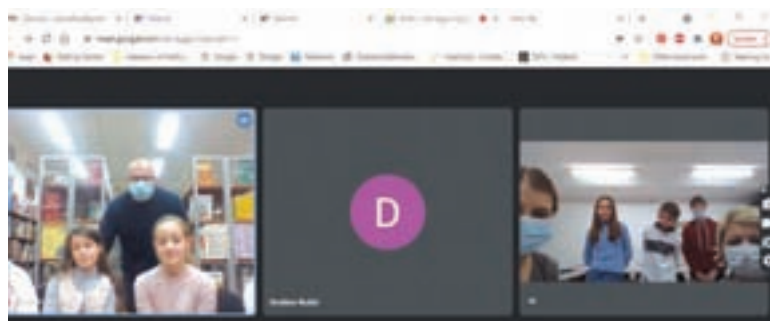

Nastavljena suradnja osnovaca iz Subotice i Čakovca

Online druženje

Vrijeme pandemije mnoge je udaljilo jedne od drugih, no ne i njih. Kad se zatvore vrata, otvori se prozor. Uvijek se može nešto dogovoriti ako ima dobre volje, a oni ju svakako imaju.

Akteri ove poticajne priče su učenici Treće osnovne škole *Čakovec* iz istoimenog mjesta u Hrvatskoj, Osnovne škole *Matko Vuković* iz Subotice i Gradska knjižnica Subotica. Unazad nekoliko godina skupa realiziraju projekt nazvan »Lijepa riječ i prijateljstvo ne poznaju

ne učenika, odlučili su nastaviti suradnju makar i online. Stoga su knjižničari **Dražen Ružić** iz Čakovca i **Bernadica Ivanković** iz Subotice 16. prosinca organizirali virtualni susret učenika petih razreda ove dvije osnovne škole.

U godini čitanja, koja se primiće kraju, Subotičani su ponudili zavičajnu temu upoznavši svoje vršnjake sa Suboticom, njenom poviješću i školom iz koje dolaze nakon čega je uslijedio interaktivni *kahoot* kviz uz pomoć pametnih telefona koji je priredila nastavnica hrvatskog jezika **Mirjana Crnković-Horvat**. Na zabavni način provjerili smo što su Međimurci upamtili iz subotičke prezentacije. Učenici iz Čakovca govorili su o **Petru Zrinskom** i njegovom dirljivom oproštajnom pismu koje je dan prije smaknuća napisao svojoj supruzi **Ani Katarini Zrinskoj**.

U ugodnom raspoloženju sat je brzo prošao, a opći je zaključak da druženje treba ubrzo ponoviti, te je dogovoren i skori naredni susret.

B. I.

granice«. Budući da ove godine zbog nepovoljne epidemiološke situacije nisu mogli putovati i uživo se sresti kako bi realizirali planirane projektne aktivnosti razmje-

David Tikvicki,
3.4, OŠ Matko Vuković, Subotica

Emanuela Vukmanov Šimokov,
3.4, OŠ Matko Vuković, Subotica

Javni sat Dječje dramske sekcije

Ove jeseni u okrilju HKC-a *Bunjevačko kolo* s radom je nastavila Dječja dramska sekcija u kojoj se tjedno okuplja desetak učenika osnovnoškolske dobi. U utorak, 28. prosinca, u 17 sati bit će održan njihov javni sat na kom će djeca pokazati što su naučila kroz protekla tri mjeseca rada i druženja. Ovom prigodom bit će izveden dramski tekst *Romeo i Julija* čiji je autor **Marijan Rukavina**, član ove sekcije. Voditeljica skupine je **Nevena Mlinko**.

Polaznici ove sekcije skupa s voditeljicom sve pozivaju i radosno vas očekuju.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Lea Rica**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ Moša Pijade, Bereg
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram kajak u Kajak klubu *Dunav* u Bezdanu
 VOLIM: sport i matematiku
 NE VOLIM: laž
 U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice
 NAJ PREDMET: matematika
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: sportska trenerica

Too Toth optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vi-rangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Sege-dinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po do-govoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadžićeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Ker-tvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prijelaz na Horgošu dobiva šest novih traka

Ministar građevinarstva, prometa i in-frastrukture **Tomislav Momirović** pot-pisao je u utorak ugovor za izvođenje radova na rekonstrukciji i dogradnji Gra-ničnog prijelaza *Horgoš* na auto-cesti. Radovi počinju za mjesec dana, objavio je portal *subotica.com*.

Planirano proširenje ovog prijelaza od izuzetne je važnosti jer predstavlja dio europskog koridora 10 i jednu od ključ-nih točaka tranzitnog prometa kroz našu zemlju, priopćilo je resorno ministarstvo.

»Vrijednost projekta je malo veća od dvije milijarde dinara, proširuje se granič-ni prijelaz za ukupno šest traka, četiri za putnički i dvije za teretni promet. Potpuno ćemo modernizirati ovaj granični prijelaz i očekujemo da će to značajno ubrza-ti promet ljudi i roba«, rekao je ministar Momirović.

Izvođač će biti beogradska kompanija *Jadran*.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 28. 12. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili daro-vati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* pro-daje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

Astra Telekom 011 44 22 009

Predmet ismijavanja i ruglo u crkvi

Konzistorij Kaločke nadbiskupije je redovno zasjedao u godinama druge polovine 18. stoljeća. Bilo je malo mjeseci u godini kada oni nisu zasjedali. Sastanci su trajali dugo pa i po više dana, na kojima su raspravljali o nagomilanim problemima nadbiskupije.

Predmeti su bili bračne veze, svećenički istupi, a u tom periodu jedan od većih problema je bio širenje protestantizma na ovim teritorijima. Jedan od sastanaka održan je 14. ožujka 1767. godine. Treća točka na dnevnom redu bio je novonastali problem s jednim franjevcem u Somboru koji mjesecima vrši masovne egzorcizme u gradu. Njegovo djelovanje po vijestima koje su stigle do nadbiskupije dovodi do oskrnavljenja crkvenih obreda. U crkvi je podignut podium na kome se vrši egzorcizam itd. Na sastanku je odlučeno da dekan pod čiju jurisdikciju spada Sombor mora otputovati kod problematičnog franjevca i mora ujedno ispitati situaciju i narediti obustavu javnog i masovnog egzorcizma. Dekan je morao sagledati i analizirati situaciju i to napisati u kratki izvještaj, priložiti nadbiskupiji da bi oni na sljedećem zasjedanju mogli odlučiti o daljnjim pothvatima. Za kaločkog nadbiskupa najveći problem je bio to što je jedan dio naroda ismijavao obrede i zbog cijele novonastale situacije okrivio fra

Roka, i njega su odmah smjestili u negativni kontekst. Kao grijeh mu se pripisuje dalje to što je bez ozbiljne analize proglasio opsjednutima sve koji su to sami od sebe odredili pa čak i one koji nisu pokazivali uvjerljive znakovne opsjednuća. Nije tražio savjete liječnika, imaju li oni možda neku drugu bolest? Sveti obred egzorcizma koji fra Roko obavlja postaje predmet ismijavanja i ruglo u crkvi. Crkvenu vlast u Kaloči ipak je jako zanimala cijela ta pojava koja se događala u Somboru. Činjenica je da je ipak veliki broj ljudi dolazio u Sombor kod fra Roka. Imao je u sebi neku privlačnost i karizmu koja se nije mogla samo tako zanemariti. Nadbiskupiju je zanimalo kakvi su bili znaci opsjednuća tih ljudi, kakva je bila njegova uspješnost u egzorcizmu i kako je napredovao, jesu li ljudi bili zadovoljni njime.

Godine 1767., 30. ožujka, dekan gornjo-bački **Antun Bajalić** kreće u Sombor da ispita novonastalu problematičnu situaciju. Dekan Bajalić, koji je tada imao 44 godine, bio je župnik u Čataliji (Mađarska). Bajalić je rodom iz Segedina, školovao se u sjemeništu u Kaloči, od 1760-

ih godina je dekan a zatim imenovan kanonikom. Kao dekan nadgledao je tada jedinu župu u Somboru. Pod njegovu jurisdikciju je padalo nadgledanje ekonomskog, pastoralnog i administrativnog dijela župe. Budući da su u Somboru župu vodili franjevci, na njihov unutarnji život nije mogao utjecati jer za to nije imao ovlaštenja. Bajalić je već ranije u drugom mjesecu spomenute godine znao za događanja u Somboru. Bio je u dobrim odnosima s tadašnjom somborskom elitom. Među njima je bio gradski, komorski administrator **Pavle Krusper (Krusper de Varbot)** koji je u 18. stoljeću bio faktor vlasti u Bačkoj. Njegov dar je bio elegantan barokni kip Presvetog Trojstva na trgu ispred gradske kuće u Somboru. Kip je nakon Drugog svjetskog rata porušen. Obitelj Krusper je također imala u crkvi Presvetog Trojstva ložu koja je bila ugrađena u barokni kor crkve. Nažalost, danas ne postoji. Spominje i dva svećenika. Kapelana iz Apatina i župnika iz Kupusine, koji su sudjelovali u egzorcizmima fra Roka.

Na put u Sombor Bajalića je otpratio **Stjepan Jagodić**, župnik iz Santova, koji je 1781. godine nakon odu-

zimanja župe franjevcima postao prvi biskupijski župnik u gradu, a već 1784. preminuo. Dva svećenika, Bajalić i Jagodić, su odradili svoj posao. U tajnosti su pogledali što se događa u crkvi, kroz kor i propovjedaonicu pratili su obred egzorcizma fra Roka i shvatili da je sve o čemu se govori istinito, čak i više od toga. Fra Roko je od strane dekana Bajalića pozvan na razgovor. Predočio mu je da krši pravila i propise što se tiče egzorcizma i zbog toga mu je oduzeto pravo na to. Javno nije smio vršiti istjerivanja, jedino u svojoj samostanskoj sobi, uz prisustvo dekana Bajalića dok je u gradu. Dekan je na papiru sastavio tematska pitanja na koje je fra Roko trebao odgovoriti.

(tekst sastavljen na osnovu knjige **Dániela Bártha A zombori ördögűző**, Budapest, 2016.)

Propovjedaonica u crkvi Presvetog Trojstva. Druga polovina 19. stoljeća

Izjednačeni završetak prvog dijela 1. HNL

Dinamo jesenski prvak zahvaljujući boljoj gol razlici

Ostajući neporažena u velikom derbiju posljednjeg, 20. kola elitnog razreda hrvatskog klupskog nogometa, momčad *Osijeka* se priključila vodećima *Dinamu* i *Rijeci*, osvajačima 40 bodova. Zahvaljujući uvjerljivo najboljoj gol razlici (+26) momčad *Dinamo* je nakon tri uzastopne pobjede zasjela na prvo mjesto tablice i osvojila naslov tzv. jesenskog prvaka.

Modri finiše

Poraz od *Hajduka* u Maksimiru uzdrmao je modre redove, a potom je novopostavljeni trener (v. d. do kraja sezone) **Željko Kopačić** uspostavio poljuljanu re-

zultatsku ravnotežu i prvo pobjedom protiv *West Hama* u Londonu (1:0) izborio europroljeće i duel protiv *Seville* u nastavku natjecanja Lige Europe. Potom je upisao tri uzastopne prvenstvene pobjede (*Istra* 2:0, *Slaven* 3:0 i *Hrvatski dragovoljac* 2:0) i furioznim finišom bez primljenog gola zasjeo na prvu poziciju. Uza sve, *Dinamo* je prvi

sa susretom manje jer mu još slijedi i odgođeni susret 9. kola protiv *Hajduka*.

Prvi pratitelji jesenskog prvaka i aktualnog branitelja naslova, *Rijeka* i *Osijek*, osvojili su identičan broj bodova (uz susret više) učinivši ovu polusezonu jednom od najzanimljivijih i najneizvjesnijih u povijesti 1. HNL. Tri momčadi s istim brojem bodova, uz četvrtoplasirani *Hajduk* s pet bodova zaostatka i također susret manje, čine Prvu hrvatsku ligu više nego atraktivnom za gledanje.

Derbi za kraj

Šlag na konac zanimljive polusezone donio je derbi između *Hajduka* i *Osijeka* na dupke ispunjenom Poljudu (30.800 gledatelja). Susret je protekao u velikoj borbi dva izjednačena protivnika u kojoj je gostujuća momčad propustila iskoristiti opravdano dosuđeni jedanaesterac (obrana **Kalinića**). Imao je i *Hajduk* svoju prigodu za gol (vratnica **Livaje**), ali se čini kako je prema viđenom neodlučeni rezultat najpravedniji ishod posljednjeg susreta 20. ligaškog kola. Prvenstvo se nastavlja već 29. siječnja kada su na programu susreti 21. kola i nastavak krajnje neizvjesne borbe za naslov prvaka.

D. P.

Matej Sabanov, reprezentativac Srbije Dragocjeno iskustvo

Nakon **Nikole Špear**a (sedamdesetih godina prošlog vijeka), **Relje Dulića** (devedestih), **Matej Sabanov** je sljedeći rođeni Subotičanin koji će obući majicu državne teniske reprezentacije. Odlukom izbornika **Viktora Troickog**, jedan od blizanaca Sabanov našao se na popisu tenisača koji će braniti boje Srbije

na predstojećem ATP kupu i pridružio se standardnim reprezentativcima **Đokoviću**, **Lajoviću**, **Krajinoviću** i **Čačiću**. Prema ždrijebu ovoga izuzetno jakog momčadskog natjecanja u organizaciji ATP-a (Asocijacija teniskih profesionalaca), Srbija će u sklopu grupnog

dijela igrati susrete protiv Norveške (1. siječnja), Čilea (3. siječnja) i Španjolske (5. siječnja).

»Igrati za reprezentaciju je ostvarenje dječaćkog sna. Velika je čast biti rame uz rame s **Novakom**, **Dušanom**, **Filipom** i **Nikolom**. Ovo iskustvo je za mene dragocjeno i vjerujem da će mi puno značiti u nastavku karijere. Potrudit ću se da svojim vještinama doprinesem uspjehu reprezentacije«, rekao je Matej Sabanov u izjavi za *Hrvatsku riječ*.

D. P.

KOŠARKA Pobjeda Zadra

Minimalnu ali važnu pobjedu izborili su košarkaši **Zadra** (72:70) na gostovanju protiv **Mega Basketa** i skočili s dna ljestvice ABA lige. Ostala dva hrvatska predstavnika, **Cibona** i **Split**, upisali su nove poraze od **Igokee** (72:82), odnosno **FMP-a** (77:93).

SKIJANJE Zubčić deveti u veleslalomu

Unatoč odličnoj vožnji u prvoj sesiji, kada je završio šesti, **Filip Zubčić** je na devetom mjestu okončao veleslalomsku utrku voženu u Alta Badiji. Najbolji hrvatski skijaš se trenutačno nalazi na petnaestom mjestu generalnog poretka najboljih skijaša svijeta s 125 osvojenih poena. Prvi je Švicarac **Odermatt** s 533 poena.

POGLED S TRIBINA Gledatelji

Posljednijim susretom 20. kola pala je zavjesa na jesenski dio prvenstva 1. HNL, a pored službene bodovne ljestvice postoji još jedna. Ljestvica broja gledatelja. A na njoj je apsolutno uvjerljivo prvi, već godinama, splitski **Hajduk**. Upravo nedjeljni duel protiv **Osijeka** u najboljoj mjeri je potvrdio ovo neprikosnoveno stanovište, jer mu je nazočilo i za europske prilike respektabilnih 30.800 gledatelja. Ova brojka je za hrvatske standarde daleko iznad svih boljih posjeta na ostalim stadionima jer Poljud je, od svog nastanka (za potrebe Mediteranskih igara u Splitu 1979. godine) bio i ostao najveći nogometni hram na ovim prostorima. Pogled na tablicu broja gledatelja svjedoči o sljedećim podacima: prvoplasirani **Hajduk** je na 9 domaćih susreta gledalo 88.809 gledatelja, a na gostujućim terenima na 10 susreta bilo je 32.994 gledatelja što u konačnici daje brojku od ukupno 121.803 gledatelja na ukupno 19 ligaških susreta. Druga najgledanija

momčad na svom stadionu je **Rijeka** (33.340), unatoč malom broju sjedećih mjesta na zamjenskoj Rujevici, dok je trećeplasirani **Dinamo** (22.865). Najgledanija momčad na strani je **Osijek** (49.260) u velikoj mjeri zahvaljujući upravo ovom posljednjem susretu protiv **Hajduka**, drugi je **Hajduk** (32.994) u velikoj mjeri zahvaljujući vjernoj *torcidi* koja ih prati svuda, dok je na trećem mjestu **Rijeka** (23.748). Zanimljivo je istaknuti kako višestruki prvak **Dinamo** uopće više nije atraktivan kada gostuje jer je tek četvrti sa svega 15.847 gledatelja. Gledano u prosjeku (domaći – gostujući teren zajedno) **Hajduka** je gledalo 6.410 posjetitelja, što je gotovo dvostruko više od drugoplasiranog **Osijeka** (3.357).

Posve logično na dnu i ove ljestvice je **Hrvatski dragovoljac**, koji je doma gledalo 2.322 gledatelja, a u gostima 8.347, što u konačnici čini 10.669 gledatelja na 19 susreta ili u prosjeku 592 gledatelja po susretu.

Izjednačenost 1. HNL ove sezone zasigurno će donijeti i povećanje broja gledatelja u proljetnom nastavku. Uz ljepše i toplije vrijeme i nadolezeće susrete velike četvorke i brojke će rasti. Osobito kada se na Poljudu bude odigrao zaostali derbi susret između **Hajduka** i **Dinama**!

D. P.

Narodne poslovice

- * Tragično je što su glupaci toliko sigurni, a mudri puni sumnje.
- * Postoje žice u ljudskom srcu za koje je bolje da ne vibriraju.
- * Da bi se vidjelo vjerom, mora se zatvoriti oko razuma.

Vicevi, šale...

Pita sin oca:

- Tata, je li istina da u nekim zemljama muž ne upozna svoju buduću ženu prije vjenčanja?
- Sine, to ti se događa na cijelom planetu!
- Dajte mi deset čevapa!
- Gospodine, ovo je pet shop.
- Dobro, dajte pet!

Mudrolije

- * Čast je poštovanje onoga što dugujemo drugima, a osobito onoga što dugujemo sebi.
- * Novac nikada nikoga nije učinio sretnim, niti će. Što ga čovjek više ima, sve ga više želi.
- * Čini dobro svojim prijateljima da ih zadržiš, a neprijateljima da ih pobijediš.

Vremeplov – iz naše arhive

**Betlemari na proslavi
lista Zvonik, 2009.**

Iz Ivković šora

Svetac za svecom

Piše: Branko Ivković

Faljniš, čeljadi moja. Jevo, nas trojica se sastali ode kod mene u zaklonici, ko što Joso kaže, a sad je kod mene zaklonica jel je ova moja očla još štogod po ko zna koji put pokupovat kojišta za Božić. Ja sam je u tim svesrdno podržo, kazo sam joj: »Ta idi samo, ženo. Dašta neg nam triba nova grana i još koja štanicla kugalja i lanaca i nov toran na granu, nemoj se ti sekirat, ima još mista na tavanu, a ima, fala Bogu, još tavana, od litnje kujne, pa košarni, a nisu još puni »starim« kugljama i kojikakim selicama i drugim«. Jajte da sam dobro smislio? Ta, ni se ni ostila da se smijuckam sotom njezinim ušvrčkanošću oko Božića. A i šta mi vridi kontrirat? I onako će bit kako ona oće, a vamo ćemo se samo pokrvat pa još mož da ni užne ne bude. Bolje vako: nek ona lipo ide, pa nek vašari. Barem ću bit miran po dana, a tek koja je milina kad ne moram ić šnjom. Šta mislite kako bi nagrajso da moram od astala do astala, od dućana do dućana pa još divanit da mi se sviđa. Pravo da vam kažem, ja se na to opšte ne obzirem. Od mene mož bit i korovska metla s malkoc vate po njoj kugod kod moje majke, meni i tako dobro. Joso se ubacio pa veli: »Šta dobro, ta šta divaniš? Ta kod majke je i bilo dobro, doli slama, pa ta sagra i cika, pa kad se smrkne Badnjeg dana ona večera, ta i sad se još sićam mirisa grava s maslom, pa nasuva posli, cilo večer su se stariji komedijali i smijali, išlo se namaškarano u vašange na svakim su se salašu ode u našim Ivković šoru radovali rođenju gospodina Isusa, a u ponoć se išlo pod križ molit i Bogu zafaljivat što nam poslo sina svojeg da nas sačuva od grija. To su bila slavljenja, rođo moj, a ne sad. Meni došla dica, a ni za večerom se unučad nije odvajala od telefona. Kad i štogod pita čovik odgovore posli triput kad si ponovio. Ja ne znam di sve ovo ide, al ne ide na dobro. Čim su popovi počeli držat mise priko televizije, ja sam vam divanio da neće štogod valjat i eto nam sad«. Gledam ga nako nasekiranog pa mi ga nikako i žao bilo. »E, moj rođo, prošlo je vrime unesivanja slame u sobu i valjanje za orovima po njoj, sad su druga vrimenta, čestita se priko 'onlajna'. Neće valjdar donet slame na ove nove gospocke patose? Niko više nema podmazane sobe, a da ti pravo velim nema više ni čestite slame, sva nika izdrobljena i uvaljana u one kolutove«. Periša će na taj naš divan, pa veli: »Ja mislim da je s našim adetima, čeljadi moja, gotovo. Neće se više nikad vratit staro vrime, posli nas se neće niko sićat ni slame, ni idišta pod križove. Sotim je svršeno i priuzela je to tehnika neg se mi moramo podvrgnit novim načinu. Ta triba da nam je drago i da smo srićni što su ipak bili i na Matericama, čestitali su i Oće, doće za Božić jal poslat mejl čestitku, dica idu na zornice. Nemojte divanit vas dvojca makar šta! Ni se zaboravilo već samo na nov način događalo«. Pogledali smo ga nas dvojca, pa će Joso: »Vid-vid, ta naš Periša ima pameti i na izvoz. Pazi, momče, da te ovi odozgor ne čuju pa prodadu u bili svit ko mladu nadu«. Nasmijali smo se, pa svaki na svoj poso jel baš se na tarabama pojavila i moja gospoja. Ajd, zbgom, i srićni sveci.

Rič po rič

Baš, baš se zakuvalo

Piše: Željko Šeremešić

E to, niki dan sam divanio od one stranske firme Rio, Mio... Kinto, Minto... jel kako li se već zove, stalno zaboravim, od kupovine, trgovine zemljom, kopanja i vađenja nikake važne rude i taman kad sam mislio da se sve sleglo, da j buna uspila kad ono, što bi rekli, na mala vrata ajmo dalje. I to sve nikako potijano, ko da niko ne vidi i ne čuje. No, usput sam malo bolje slušao televizor, pa sam sve malo više poskapčao a što j još i najvažnije došo unuk Marin iz Minkena pa mi baš, baš, otvorio oče. Sam da se prvo izvinim što stalno spominjem da mi Marin živi i radi u tom Minkenu, al baš, baš mi odviše drago što živi i radi u takom lipom i velikom gradu. On bi reko u »metropole«. Jest da j što bi kogod reko radi kod Švaba, al šta š: di bolje tamo dužje, što bi rekli. Da se vratim, taman je buna ko uspila, da j nikaki zakon po komu se to sve radi poništiti, kad ono digod i javili da tamo Mio....-MINTO.... kanda ne mari stat već ide dalje. I tu sam ja mal dužje sidio isprid televizije kad ono javlju da j tu i problem i s nikakom »eksprijacijom«. Mislim se šta j sad to. E, tu mi Marin objasnio da j to ono kad ti uzmu zemlju kad komugot, da ne kažem vlasti spadne napamet. I kažu da j to sve u državnom interesu. Znači, ako j kogod namirio da ti uzme zemlju jel tu triba da bude napravito štagod, onda ti se sam javi i kaže to eto od sade to više ni tvoje i ta tvoja zemlja toliko košta. A ti sam možeš siditi i bilo gledat, žalite se san dragom Bogu. E, sade mi sve bilo jasno. Pa to ide izgleda ovako, ako imaš »malo« ti novaca pa se učlaniš da ne kažem u »biblioteku« što bi reko onaj glumac Radovan, jel u lovce da se našalim, pa se mal državi ko umiliš onda možeš svašta. Otvorile mi se oče. To bi bilo da kogod od našeg vinograda može napraviti ribnjak, na njemu praviti kuće, nikake industrijske zone, put, pa ne daj Bože rudnik a da mi ne pita. Da sve što j da kažem moje jel privatno, kako se moderno kaže, može biti od nikog drugog a da se tebe i neće, pa još gorje da se i ne pitaš skoro. Sam triba izglasati papir što bi rekli da to tako triba i sve gotovo. Još će Marin i ovo: »Viš, dida, kad mal bolje poglediš i proštudiraš se, a ako se divanimo od tog Minta... Kinta... take zemlje imu i još drugi bogate, napridne države al ko da one baš ne pokazivu volju da se to kopanje tamo radi. Zamisli, dida, da kogod danaske neće štagod raditi što j tako isplativo«. Ju-ju-ju, što j ovaj moj unuk Marin pametan. Al bome tu sam pritrnio. Oma sam ja to povezo i sa drugim. Pa niki dan se divanilo na vestima da se otvara fabrika di će se praviti nikake specijalne stvari. A zamislite od čega će se praviti? Pa od onog što će se izvaditi iz one zemlje koju će oni Mio... Kinto iskopati. Sade se još sićam da su nam niki godine priko televizora divanili kako će doći stranske firme kopati, za sve pobrinit, zaposliti na iljade, sve pošteno platiti, zaštititi prirodu... Sam nisu rekli koliko skorupa skinit i šta će nam ostaviti kad završu. Uh, pa ja sam se baš zaletio. Ko zna komu ću stat na žulj. Najbolje da prikinem jel bome i mi imamo zemlje na pravom mistu. Da se kogod ne siti, da mu se ona ne spopadne pa da ne daj Bože ode za naše bolje sutra. No, ko što sam reko, tili-ne tili, izgleda da bude ni kako Bog zapovida već kogod malo jači, ko nas pita. Baš, baš se zakuvalo.

U NEKOLIKO SLIKA

Na Badnje več

Piše: Katarina Korponaić

Lijepa kuća i vrt ka ulici

Zelene i prostrane ulice s predbaštama ispred kuća u Kertvarošu temelje imaju u propisima o gradnji koji su donijeti nakon što je 1924. godine napravljena regulacijska osnova ovog i susjedna dva gradska naselja. Sve nove kuće na tom području grade se s predbaštama, kako bi se taj dio grada, sa zdravstvenog gledišta, izgradio što bolje i ljepše, kaže se u jednoj od odluka Senata grada 1927. godine, te su slobodnostojeće, s obilnim priljevom svjetla i zraka.

Među graditeljskim uvjetima u odluci Senata kojom je u ožujku 1927. godine odobrena gradnja nove kuće **Grgi Šefčiću**, također je naglašena potreba sadnje vrta: »Prostor pred kućom (s ulične strane – prim. a.) ima se zasaditi kao vrt...« (Povijesni arhiv Subotica, F: 47. 1695. odl. 267/1927). Projekt lijepe i velike obiteljske kuće na uglu ulice izradio je **Dezider Berkeš**. Očuvana je i danas, s malim promjenama, s drvenim prozorima i vratima iz tog perioda. Naravno, postoji i vrt, a ograda je »providna« ka ulici, kako je to u uvjeti-

ma, upravo tim riječima, naloženo još prilikom izgradnje, tj. nije odobravano podizanje visokih zidanih ograda s ulične strane dvorišta.

Ime Dezidera Berkeša, autora projekta zanimljive kuće »na lakat«, 1931. godine nalazimo na spisku 21 ovlaštenog građevinskog poduzimača, koliko ih je radilo

na ovom području (**Stevan Mačković: Industrija i industrijalci Subotice**, str. 86). Upravo spomenute 1931. godine prešlo se na novi format opeke (koji je i danas standardan), pa je uslijedila zabrana proizvodnje i prodaje opeke dotadašnjeg većeg formata. To je proizvelo probleme za ciglane, koje se ionako nisu mogle pohvaliti sjajnim poslovnim rezultatima, jer im je zbog visokih željezničkih tarifa za transport robe, tržište suženo na subotičko. Cijene prijevoza destimirale su prodaju izvan mjesta proizvodnje.

Svinjokolja u Vajskoj

Druga po redu svinjokolja u Vajskoj održana je u subotu, 18. prosinca u *Šokačkoj kući*. Na ovom su događaju bili gosti iz Hrvatske – ispred ureda župana Vukovarsko-srijemske županije, tajnik ZAKUD-a

Stjepan Đureković i pročelnik Upravnog odjela za poljoprivredu, šumarstvo i ruralni razvoj Vukovarsko-srijemske županije **Andrija Matić**.

A. Š.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Dobri duh blagdana

Radost rođenja

Već dugi niz godina gotovo cijeli prosinac posvećujem obilježavanju i proslavi svog rođendana. Nepopravljiva sam kada je širenje dobrog duha mog rođendana u pitanju. Volim tu pažnju, čestitanja i okupljanja i često ne mogu razumjeti zašto netko ne bi volio proslaviti svoj rođendan. Znam da su brojke svaki puta sve veće, ali slaviti dan kada ste došli na ovaj planet mi je nešto što je obvezno i što treba asocirati na radost. Istina je da tih dana padnem s nogu, jer volim sve sama pripremiti, a sve ovo oko virusa mi je dodatno zakompliciralo jer pazim da ne bude gužva i centralnu proslavu razvučem na nekoliko dana. Ali još uvijek ne odustajem i ne posustajem.

Skoro mi je prijateljica rekla kako su stari Slaveni, baš na moj rođendan, 21. prosinca, slavili Novu godinu, na najdužu noć u godini i pozdravljali rađanje novog Sunca, jer dani postaju sve dulji. Tako sam dobila još jedan bo-

nus i potvrdu za cjelomjesečno slavlje. Neskromno mogu zaključiti kako su svi preci slavili moj rođendan. Šalu na stranu, uživam u tome i u početku mi je bilo žao što sam rođena u ovom periodu blagdana, pa ne uspijem dobiti baš kompletnu pažnju, a sada sam zaista zahvalna što mi je rođendan tako blizak Božiću.

Počelo je najljepše razdoblje godine i ovaj vikend ćemo svi provesti u krugu obitelji i slaviti Isusovo rođenje. Nadam se da će svi imati s kim podijeliti ove radosti, topli dom i lijepu trpezu. Onima koji nemaju nikoga želim divnog prijatelja pored njih ili nekog stranca dobrog srca s kojim će podijeliti dobri duh blagdana.

Običaji oko svijeta

Koliko god volimo putovanja i koliko god da su svi gradovi lijepi tijekom adventa, toliko je rodno mjesto i mjesto gdje ti je porodica najljepše mjesto na svetu za biti u vrijeme Božića.

Ipak, putnik u meni ne može odoljeti zaviriti kako to ljudi širom svijeta slave ovaj divni blagdan.

Ne znam je li to zbog rođendana ili zbog toga što volim cvijeće, ali ovo blagdansko putovanje krećem iz dalekog Meksika. Naime, ova zemlja je jedino mjesto gdje raste poinsetia, crveno cvijeće koje se obično prodaje uoči Božića širom svijeta. Poinsettia je nama poznatija po nazivu *božićna zvijezda* i ona je u vezi sa siromašnim Meksikancima koji nisu imali novca priuštiti darove, pa su skupljali korove i ostavljali ih na Isusovom oltaru. Korov bi se kasnije rascvjetao u crveno cvijeće, a venuo bi poslije blagdana.

Neobičnu priču za Talijane donosi starica Befana, koja svakog 5. prosinca dobroj djeci donosi darove. Ova starica je lik iz legende, a priča o njoj počinje kada su je mudri ljudi zamolili da ih odvede Isusu. Ona je to odbila, jer je bila zauzeta čišćenjem. Poslije se pokajala i riješila pronaći Isusa i predati mu vreću darova ali ga nikada nije pronašla. Zbog toga svake godine daruje poklone djeci.

Složit ćemo se da je Djed Božićnjak ipak centralna ličnost među djecom, ali i odraslima. Zato Belgijanci imaju sreće, jer ga mogu vidjeti dvaput. Djed jednom dolazi provjeriti jesu li djeca bila dobra, a drugi put donijeti darove.

U Irskoj, umjesto keksa i mlijeka, dobrog Djeda čekaju pite od mljevenog mesa i boca *guinnessa*, kako bi predahnulo, osvježilo se i nastavio svoj dalji put. Brazilci ostavljaju čarapu za razmjenu darova, a neobičnim Šveđanima su koze jednako bitne kao Djed Božićnjak, jer vjeruju da zapravo one donose darove, a ne Djed.

Svima su nam dobro poznati božićni običaji kada je trpeza u pitanju, ali ni oni nisu svuda jednaki, pa tako Japanci za Božić tradicionalno jedu *kentucky* piletinu, a u Češkoj je *coca-cola* neizostavni simbol Božića.

Gdje god se nalazili, posebnu važnost u ovom razdoblju imaju naši najmiliji i dobri duh ovog divnog rođenja koji slavimo.

Uz najljepše želje, želim svima zdravlje i osmijehe. Čestit Božić svakome!

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na Internetno izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

2022

Срећан Божић и Нова година

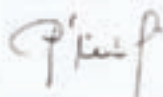
Srićan Božić i Mlado lito

Kellemes karácsonyi ünnepeket és boldog új évet

Sretan Božić i Nova godina

Merry Christmas and Happy New Year

Dr. Pásztor Bálint

председник Скупштине града
prěsidnik Skupštine varoši
a képviselő-testület elnöke
predsjednik Skupštine grada
chairman of the City Assembly

Стеван Бакић

градоначелник
gradonačelnik
polgármester
gradonačelnik
mayor

